

(Kara Ali) birlikte Keles çarşısına gelmişlerdi. Şimdi burada Keles bucağı aşar kol memuru Davut Efendi bizlere o günkü hadiseleri anlatacak:

“Çakırcalı Mehmet Efe'nin kızanları yirmiyi yakındı. Halil Bey'in ziyafetinden sonra Keles çarşısına kahve içmeye gelmişlerdi. Kahvede de nahiyeye müdürü Hasan, kadı Aksekili Tevfik Efendi, Rüşiye başmuallimi Muhittin Hoca ve daha eşraftan birçoklarıyla, Halil Bey'in babası Hacı İbrahim Bey lonca (örtülü çarşı) altında oturup kahve içiyor ve sohbet ediyorlardı. Kızanlar da loncanın öte başındaki kahvede ayrı bir parti halinde toplanmışlardı. Bunların hepsi yüzde idiler. Muhabbet arasında Çakırcalı Mehmet Efe hem yayı tarafından dirseği üzerine yatıyor, hem de hazır bulunanlara hitaben şunları söylüyordu:

- Yörük kısmının götü başı gibi sivri olur, her yerde oturamaz!

Çakırcalı böyle diyerek sol tarafına devrilivermişti. Aradan beş on dakika geçmişti ki, takib-i eşkiyada dolaşan müfrezeye (sivil) kumandanı Hacı Yahya oğlu Celal, yirmi gönüllü Arnavut ile Keles'e varmış, Arnavutları kahvede bırakarak kendisi Çakırcalı Mehmet Efe'nin bulunduğu mahalle gelmişti. Celal Efendi daha dinlenmeden hiddetli hiddetli etrafına bakarak Çakırcalı'yı şöyle bir süzmüş ve

- Çakırcalı dedikleri adam bu mudur? demişti.

Hazır bulunanlar 'ever' cevabı ile mukabele etmişlerdi. Bu lafın üzerine Çakırcalı güldü ve önünde bulunan sigara paketinden bir sigara çıkararak Celal Efendi'ye attı:

- Yak bakalım Bey! dedi.

Celal Efendi yere düşen sigarayı almadı. Çakırcalı Mehmet Efe Celal Efendi'ye bir kahve söyledi. Kahveci kahveyi getirdi, Celal Bey'in önüne koydu. Bu sefer de Celal ayağıyla kahve fincanını itiverdi. Kahve hasırın üzerine dökülünce efe de yattığı yerden doğrulup kalktı, hemen bir domuz ıslığı üfledi. Işığı işiten etraftaki kızanlar koşarak geldiler, hep beraber ambar önünden geçerlerken çarşı içindeki kavak ağaçlarına birer yayılım ateşi açtılar. Bu kurşunlar tabii havaya sıklıyordu. Çete de meçhul bir semte doğru çekilip gitmişti. Celal Bey oturanlara şöyle demişti:

- Vuracaktım, lakin tahliyelik olduğundan bir sakatlık çıkmasın diye atmadım!”

Bu hadise şu demektir: Hükümet kuvvetleri Çakırca'ya haşin muamele yapmaya başlamıştı. Sebebi de efeyi tekrar dağa kaçmaya tahrik etmekte. Çünkü Kara Sait Paşa, takib-i eşkiyaya memuren İzmir vilayetine gönderilmişti ve o da yüzde bulunan ne kadar çete varsa onlara bu suretle ağır muamele yapılmasını gizli bir tamim ile müfrezelere bildirmişti. Aradan daha bir hafta geçmeden hakikaten Mirliva Kara Sait Paşa Ödemiş'e gelmiş ve çetelere hitaben bir beyanname çıkarmıştı. Beyannamenin muhte-

viyatına göre gerek yüzde ve gerekse dağda dolaşan her zeybek elindeki silahı getirip hükümete teslim edecekti. Aksi halde hükümet onu şaki tanyacağı.

Kara Sait Paşa, Çakırcalı Mehmet Efe'ye bir mektup yazmış, Bayındırlı mülazım Mehmet Efendi'yle Bozdağ'da bulunan efeye göndermişti. Mektubun mündericatu şöyle başlıyordu: “Çakırcalı Mehmet Efe'ye. Ya silahları kendin getirir teslim edersen, yahut da dağa kaçır eşkiya olursun!”

Efe, Bozdağ'da kahvede otururken Bayındırlı mülazım Mehmet Efendi'nin bir köylüyle kendisine gönderdiği paşanın mektubunu köy imamına okutmuştu. İçinde yazılanları öğrenince hemen orada oynamakta olan çocuklardan birini çağırarak, elinde tuttuğu kâğıda şu cümleyi yazdırmıştı:

“Kara Sait Paşa hazretlerine. Mektubunuzu aldım. Padişahımız efendimiz benim kabahatimi bağışladı ve silahlarınızı da elimizde taşımaya izin verdi. Ben silahımı teslim edemem, şimdi dağa çıkıyorum, sen gel al!”

Bu mektup Kara Sait Paşa'ya gitmekte olsun, Çakırcalı Mehmet Efe de dehalet şartlarını yerine getirmek üzere, Bozdağ'dan doğrudan ikametgâhi olan Çine'nin Akçaova köyüne varmış, icar ettiği müderris Niyazi Efendi'nin evinde oturmaya başlamıştı. Efe kızanlarıyla her gün kahvede otururken, mahalle çocuklarının ellerine verdikleri metelikleri havaya atıp, martini kurşunlarıyla vuruyorlardı. Efe bir aralık Çine merkezine gelmiş, bir müddet de burada Yokuşoğlu'nun evinde kalmıştı. Bu sinirli hayat efeyi sıkıya başlamıştı. Çok sevdiği Kâmil Ağa'yı yanına alarak Madran dağına çıkmış, Kâmil Paşa'ya gönderilen suyun pınarının başında birkaç gün çadır hayatı geçirmişti. O hep Ödemiş'i düşünüyordu. Acaba Ödemiş'te neler oluyor, Kara Sait Paşa ne yapıyor diye muttasıl üzüntülü günler yaşıyordu. Efe haklıydı, çünkü Kara Sait Paşa kollarını çıkarmış, Ödemiş'in merkez köyleriyle Keles bucağında seksene yakın, diğer bucaklarda ise üç yüz kadar köylüyü “siz eşkiya yatağınız” diye toplamış, bunları hanlara doldurup nezaret altına almıştı. Bu tazyik neticesinde, Çakırca çetesinden başka ne kadar çete varsa hakikaten silahlarını getirip hükümete teslim etmişlerdi. Bunlardan bazıları tevkif edilerek İzmir cezaevine gönderilmişlerdi. Bunlar efeyi üzmüyordu, o yalnızca acaba Çamlıcalı Hüseyin çetesi ne haldedir diye gece gündüz onunla meşgul oluyordu. Hem Çamlıcalı Hüseyin'i soruşturmak, hem de Ödemiş'te ne var ne yok anlamak için Madran'dan kalkıp yola çıkmış, bir gece gizlice kendi köyü olan Ayasuluk'a gelmişti. Köylüler, efenin kulağına şöyle bir şeyler fısıldamışlardı:

- Efe, Tireli Hacı Ali Paşa'nın oğlu Aydın'da oturur. Refik Bey, Aydın mutasarrıfıyla birlikte Çamlıcalı Hüseyin çetesini Aydın'da yüze çıkarıyorlarmış!

Efe bu tatsız sözü işitince, şöyle bağırmıştı:

- Yer yüzünde ya Çamlıcalı yaşar veyahut Çakırcalı!

Efe haklıydı, Çamlıcalı efe onun iki kızını öldürmüştü değil mi? Bunların intikamını almak üzere köyde ancak bir gece kalabilmişti. Hemen Çamlıcalı çetesini arayıp soruşturmak ve onun işini bitirip çetesini de dağıtmak üzere tertibat almaya başlamıştı. Bu sefer tekrar Aydın livasına geçmiş, Yenipazar nahiyesine varmıştı. Burada da hep Çamlıcalı çetesiyile meşgul oluyordu. Alınan sonuçlar efenin Ayasuluk'ta işittiklerini doğru çıkanyordu. Efe Yenipazar'da bulunurken şöyle bir karar almıştı: Çamlıcalı çetesi artık yüze çıkarılmıştır. Bunlar nasıl olsa bir kere köylerini ziyarete giderler, ben de onların önlerini bekler ve haklarını! Böyle diyerek Mendegüme köyüne gelip pusuyu kurmuştu. Efe eski kurt değil mi? Biliyordun! Çamlıcalı Hüseyin bir müddet Aydın'da kalmıştı. Hükümet bunları da kir serdanı yapmıştı. İçlerinden yalnızca Bozcayakalı Mehmet, Refik Bey'in selamlığında onun hizmetine girmişti. Bozcayakalı Mehmet daha şimdiden çeteden ayrılmak hevesine kapılmıştı ve bu işin çıkar yol olmadığını düşünüyordu. Çete on beş gün kadar Aydın'da dolaşmıştı. Refik Bey'in delaletiyle mutasarrıftan izin almışlar, birkaç gün köylerinde çocuklarını gördükten sonra tekrar Aydın'a dönmek üzere köylerine gelmişlerdi. Çete efradı bir hafta kadar köylerinde kalmıştı. Hafta sonunda efenin köyü olan Çamlıca'da toplanmışlardı. Buradan hep beraber Aydın'a döneceklerdi. Şimdi burada çetede kızan olan Bozcayakalı Mehmet'i dinleyeceğiz:

"Çakırcalı bizim Aydın'a dönmek üzere Mendegüme köyüne geldiğimizi muhbirleri vastasıyla öğrenmiş, bizim yolunuzu kesmek üzere pusuyu kurmuş. Bizim ise bundan haberimiz yoktu. Biz hep beraber Çamlıca köyünden efemiz Hüseyin, kardeşi Ali, Çamlıcalı Şakir ve kardeşi Hasan ve bizim köyden de benim akrabalarından bir kişi olduğu halde altı arkadaş ile iki de mihmandanımız zaptiye, ceman sekiz yolcu Mendegüme köyüne vardık. Yanımızdaki zaptiyeler bizim artık hükümete kir serdanı olduğumuz ve yüze çıktığımızı duyurmak için bulunuyordu. Bu sekiz kişilik kafilede üç silahlı şahıs vardı. Bunlar bizimle beraber Aydın'a gezemeye geliyorlardı.

Mendegüme köyüne vardık. Çayır mahallesinde o gece bir evin dam başında yattık. Sabah olunca hepimiz traş olduk, kahvaltımızı ettik. Vakit kaba kuşluk olmuştu, kalkıp beraberce Aydın yolunu tuttuk. Mendegüme köyünü geçince yol ikiye ayrılır. Biri Akçaköy'e gider diğeri de Eğrikavak'a. Arkadaşlar efeye şöyle dediler:

- Efe Akçaköy yolundan gidelim!

Efe her nedense razı olmamıştı, o aksine Eğrikavak yolunu tercih et-

mişti. Çünkü bu yol daha rahattı. Biz mecburen efeyi takiben Eğrikavak yoluna dönmüştük, efenin sözüne karşı gelemezdik. Halbuki Eğrikavak yolunda dağa tırmanmak vardı. Gerçi bu yol rahattı. Meğer Çakırca'nın oğlu bu yamaçta pusuyu kurmuş, üç gündür bizi bekliyormuş!

Biz şakalaşa şakalaşa, fütursuzca yokuşu tırmanmak üzereyken, öncül kızana bir silah atıldı. Biz silah atıldığında gerideydik. Ne bilelim, silahı atan kendi öncü arkadaşımız tavşana sıkı atı fikrine sahip olmuştu. Yürüyüşü devam ediyorduk. Halbuki sıkı atan dağda ve pusudaki Çakırca çetesinden Çoban kızanmış, sonradan öğrendik. Aradan bir iki dakika geçmemişti ki pusudan bir yayılma ateşi başladı. İlk ateşte Çamlıca'nın köyünden Şakir ve İbrahim kızanlar vuruldu. Silahlı olarak çeştle birlikte Aydın'a giden üç başıbozuk delikanlı da ölmüştü. Bu üç delikanlı acemi oldukları için müsademe başlayınca korunamamışlar ve tedbirsizliklerine kurban gitmişlerdi. Bu arada mihmandar zaptiyelere silah atılmamıştı. Bu müsademede ikisi zeybek, üçü de başıbozuk olmak üzere beş şehit vermiştik.

Çakırca'nın kaplanı Çoban Mehmet'in bu müsademede vurulması şöyle olmuştu: Müsademe başlar başlamaz biz kendimizi hemen yere çalınların arasına atmıştık. Oradan sürüne sürüne dağın dibine sokulduk. Çakırcalı çetesi orada hâkim bir mevkiye ise de artık bizi göremiyordu. Çoban Mehmet ise siperden çıkmış, bizi araştırmak üzere biraz daha sağdaki zeytin ağacının arkasına geçmiş, oradan mütemadiyen bizi gözlüyordu. Biz onu görüyorduk, lakin o bizi göremiyordu. Efemiz Çamlıcalı Hüseyin, çobanın zeytin ağacının dibinden attığı son sıkının dumanını görmüştü. Hemen dikkat kesilmişti. Çoban dizinin birini dikmiş, oradan ateşe devam ediyordu. Efemiz Çamlıcalı Hüseyin, yaradana sığınarak çobanın dışarıda kalan diz kapağını bir kurşunla parça parça etmişti.

Efemizin bu silahından sonra artık ateş tavsamazdı Çakırcalı çetesi de müşkül bir duruma düşmüştü. Biz artık geriye dönecezdik, çünkü arkamızdan bizi rahat rahat avlayabilirlerdi. Bunun içindir ki biz de dağa tırmanmaya başlamıştık. Akşam üzeri civar köylerden birisine vardık, köylülerden su ve ekmeke istedik. Bize ekmeke getiren köylü şunları anlatmıştı: "Pusuyu kuran Çakırca'nın oğlu imiş, biz o dakikaya kadar dağdan silah atanın kim olduğunu bilmiyorduk." Bu havadisi veren köylü, Çakırca çetesinden Çoban Mehmet'in yaralandığını ve Çakırca'nın köyden bir katır buldurup, Çoban'ı katıra bindirip alıp gittiğini söyleyince içimize bir ferahlık gelmişti. Biz beş cana karşı bir kişiyi öldürmüştük. Lakin Çoban yabana atılır kızanlardan değildi. Beydağları'nın Aydın yüzüne gelen tarafında ne kadar köy varsa hepsi Çamlıca'nın dostları ve tanıdıklarıydı. Biz bu havaliden bu kadar emin olarak fütursuzca gittik."

Çoban bir katır sırtında doğruca Tire Kızılcaavlu'daki Hasan'ın evine getirilmişti. Buradan Hasan oğlu Mehmet konuşuyor:

"Çoban'ın diz kapağı dağılmıştı. Kendisi hiç konuşamıyordu, belliydi ki ölecekti. Çakırcalı Mehmet Efe Çoban'ı beklemek ve öldüğü zaman onu alıp getirmek üzere dört kızını bizim evde bırakmıştı. Kendisi diğer kızanları ardına takarak sabaha karşı evi terk ederken onlara şu emri vermişti:

- Çoban ölünce cesedi bir arabaya koyun, ben sizi Yirli köyünde bekleyeceğim.

Hakikaten Çoban ölmüştü. Ertesi akşam bu dört kızan Çoban'ın cesediyle birlikte, iki gün önce Çamlıcalı çetesinden öldürdükleri beş şahsın elbiselerini ve tabancalarını da arabaya koyarak Yirli gediğine gitmişlerdi. Efe orada çalılıkların arasında bir çukur kazdıp Çoban'ı gömdürmüştü."

Çakırca çetesinin belkemiği mesabesinde olan Çoban da eksilmişti. Çakırca çetesi böyle bir mevsim içinde Küçük Osman, Harmancı oğlu Ahmet ve Çoban gibi cesur ve yılmaz erlerini kaybederken, Çakırcalı Mehmet Efe ikinci defa olarak dağa çıkıyordu. Bu bir hayra alamet değildi. Çoban'ın da katili yine Çamlıcalı'ydı. Bu Çamlıca'nın çakır kurdu (Çamlıcalı Hüseyin'in gözleri çakırdı) Çakırca çetesinin şahiniyle kaplanını yemişti. Bu acı üzerine Çakırcalı yine haykırmıştı:

- Ülen Çamlıcalı, eğerim senin derini yüzüp saman doldurmazsam bana da Çakırca demesinler!

Çakırcalı ikinci defa olarak dağa çıkmıştı. Kara Sait Paşa'nın arzusu bu suretle kendiliğinden yerine gelmişti. Rumeli'nden bir fırka asker İzmir'e getirilmiş ve takibata ehemmiyet verilmişti. Abdülhamid, Kara Sait Paşa'yı suret-i mahsusada ve sırf kendi arzusuyla bu ödeve tayin etmişti. Bu tayin aynı zamanda Vali Kâmil Paşa'nın hal ve hareketini Kara Sait Paşa'ya kontrol ettirecekti. Kâmil Paşa'nın oğlu Sait Paşa'nın Çakırcalı ile olan münasebeti artık aleniye vurmıştu. Bunu diğer taraf İkinci Abdülhamid'e bütün çıplaklığıyla yazıyor ve jurnalliyordu. İşte Kara Sait Paşa, viyayette hem Vali Kâmil Paşa'yı, dolayısıyla oğlunu, hem de dağda dolaşan Çakırca'nın oğlunu takip ve tarassuta memur edilmişti. Bu iki vazifenin ilki tabii mahrem tutulmuştu.

Kâmil Paşa ise yapılan bu tayin işine bıyık altından gülüyordu. Zira Kara Sait Paşa şifre vasıtasıyla doğrudan doğruya mabeyn başkâtibiyle muhabere ediyordu. Halbuki Kâmil Paşa da çoktan şifrenin anahtarını elde etmişti. Artık durur muydu. Eski kurt İzmir posta müdürü vasıtasıyla Kara Sait Paşa'nın şifrelerinin birer sureti vilayete gizlice takdim ediliyordu. Bu suretle aldığı tedbir sayesinde Kâmil Paşa, Kara Sait Paşa'nın vıla-

yet dahilindeki icraatını veya tasavvurlarını mabeynden evvel öğreniyor ve mukabil tedbirler alıyordu. Dağda gezen eşkiya, Kara Sait Paşa'nın takip kumandanlığına tayininden sonra, resmen iki gruba ayrılmıştı. Birinci grupta Kâmil Paşazade ile taraftarları ve Çakırca, ikinci grupta ise Aydınlı Refik Bey ve Kara Sait Paşa taraftarı, Çamlıca ve Çakırca'ya muhasım diğer çeteler. Çakırcalı ve Çamlıcalı çetesinin dışındaki diğer çeteler bu iki gruptan birisine bağlanmak zorundaydılar. Çünkü başka türlü yaşayamazlardı!

Hükümet İlk İş Olarak Çakırca'nın Ayasuluk'taki Evlerini Yakıyor

Kara Sait Paşa, Çakırca'nın takibine memur edildikten sonra, hususi bir iradeyle İzmir vilayetinin asayişine de memur edilmiş, beraberinde bir fırka nizamiye askeri de getirmişti. Bu kuvvete ilaveten Rumeli'de Bulgar eşkiyası takibinde şöhret kazanmış yüzbaşı Arnavut İsmail Ağa gibi tanınmış şahısları da beraberinde getirmişti. Kara Sait Paşa hadd-i zâtında çok mağrur bir zat idi. Ödemiş'e gelir gelmez bir beyanname ile bütün çetelerden silahlarını teslim etmelerini istemişti. Bilhassa müstemem halinde bulunan Çakırca'yı tekrar dağa kaçırarak onu imha etmek başlıca emeliydi. Bunun için yüzbaşı İsmail Ağa'ya Çakırca'yı tahrik için hususi talimat vermişti. O tarihte Ödemiş'teki zaptiye ağası da Arnavuttu. İki Arnavut yüzbaşının görüşmesinde, yüzbaşı İsmail Ağa, Ödemiş merkez yüzbaşısından Çakırca'nın dostları ve düşmanları hakkında izahat istemiş ve tafsilatını da almıştı. Zaptiye ağası, İsmail Ağa'ya önce İnce Mehmet'i tavsiye etmişti. İnce Mehmet, Çakırcalı Ahmet'in düşmanı Ali Kuş'un oğluydu. Çakırca'nın babası Ahmet'in, Ali Kuş'un kardeşi Osman'ı öldürdüğü yu-karda geçmişti. İnce Mehmet amcasının intikamını Çakırca'nın oğlundan almak üzere zeybek olmamış mıydı? Yüzbaşı İsmail Ağa'ya bundan daha iyi kılavuz olabilir miydi? İnce Mehmet 1321 (1905) tarihinde Alaşehir'de Mütevellî oğlu Tevfik Bey delaleti ile ve Kaymakçılı İsmail çetesinde kızan gösterilerek kabahatleri bağışlanmış olduğundan, Kaymakçı'da evinde oturuyordu. Bu mülakatta kararlaştırıldığı üzere hemen İnce Mehmet'e bir zaptiye gönderdiler ve onu Kaymakçı'dan Ödemiş'e getirdiler. İnce Mehmet'in zaptiye ağası ile arası çok iyiydi, aralarından su bile sızmadı. Efenin martinisinde fişenk kalmadı mı, o da tıpkı Toscalı Zeybek gibi ağaya bir miktar altın gönderir, mukabilinde de ağadan zaptiye Arnavut Kâmil delaletiyle ona beylik fişenk giderdi. Bu fişenkler efenin istediği şahsa tevdiinde güçlük çekilmezdi. O gün zaptiye ağası İnce Mehmet'i yüzbaşı İsmail Ağa'ya takdim etmiş ve İnce Mehmet'in değerli bir zeybek olduğunu, hükümetin tarafında bulunduğunu söylemişti. İsmail

Ağa da bu tanışmadan çok memnun kalmış, gülerek İnce Mehmet'e şu teklifi yapmıştı:

- Mehmet Efe, gel seninle bir Arnavut besası yapalım. Seninle birlikte Çakırcalı'yı öldüreceğiz, derisine de saman doldurup asacağız. Ne dersin?
- Olur beyim! Emredersin yüzbaşım!
- Öyleyse uzat elini bir Arnavut besası yapalım!
- Besa mı?
- Besa!

İki şahıs arasında besa yapılmış, zaptiye ağası da bu ittifakı gülerek alkışlamıştı. Şimdi İnce Mehmet Efe'ye bir mükâfat verilmesi lazımdı, değil mi? Zaptiye ağası ile İsmail Ağa bir müddet sustular ve düşündüler. Ağanın ismarladığı şerbetleri içtiler, akit bu suretle tamamlanmış oldu. Az geçmeden zaptiye ağası, yüzbaşı İsmail Ağa'ya şu teklifi yaptı:

- İsmail Ağa, efeye Bademiye'nin kır serdarlığını verelim. Orada otursun, hem köyün asayişine baksın, hem de size lazım oldukça bir yedek kuvvet olarak hizmet etsin. Malum olduğu üzere Bademiye iki mahalleli büyük bir köydür.

- Pekâlâ, öyle olsun. Bugün siz inhanızı yapınız, ben de Sait Paşa hazretlerine söylerim, olsun bitsin!

Zaptiye ağası lüzum gösterdi, İsmail Ağa da bu işi destekledi. Efe beş atın, kızanları da uçer atın maaşla Bademiye kır serdarlığına inhanı edildiler. Bu inhayı Kara Sait Paşa da çok yerinde bulmuş ve hemen tasdik etmişti. İnce Mehmet de artık Bademiye kır serdarlığına resmen tayin olunmuştu. Buyrultu da Bademiye karakol kumandanı Karadenizli Ahmet Çavuş'a gönderilmiş, Ahmet Çavuş da İnce Mehmet'in kumandasına girmişti. İnce Mehmet artık Bademiye'de adeta bir derebeyi gibi hareket etmeye başlamıştı. Bunun tafsilatını İnce Mehmet faslında göreceğiz.

Lakin bu besanın ilk ve son hadiseleri pek facialı olmuştu: Birinci hadisede Çakırcalı'nın evleri yakılmış, ikincide ise İnce Mehmet yüzbaşını öldürmüş, İnce Mehmet de yüzbaşının maiyeti tarafından itlaf edilmişti. Besanın yapıldığı sırada şerbetler içilirken, İnce Mehmet yüzbaşı İsmail Ağa'ya laf arasında şöyle demişti:

- Yüzbaşım, Çakırca'nın oğlunu pususundan çıkarmak için her şeyden evvel onun Ayasuluk'taki evini yakalım!

Yüzbaşı İsmail Ağa, İnce Mehmet'in bu teklifini çok yerinde bulmuştu. Kara Sait Paşa'nın da reyî alındıktan sonra, Çakırca'nın Ayasuluk'taki evini gönüllü Arnavut müfrezesine yakıtmışlardı. O çağda Kara Sait Paşa kumandasındaki takib-i eşkiyada şu kimseler görevli bulunuyordu: Mülazım Kuşçubaşıoğlu Eşref, kardeşi Mülazım Sami, Yüzbaşı İsmail Ağa,

müfrezelerde ise, Komiser Hamdi, Çerkez Yahya Efendi'nin oğlu Celal, İnce Mehmet ve Çamlıcalı Hüseyin Efeler. Bunlardan başka da Ödemiş'te bir nizamiye taburu ve bir de seyyar nizamiye süvari bölüğü vardı. Bunların hepsi Çakırcalı'yı arıyorlardı. Kuşçubaşının oğulları da ayrıca hemşchirileri olan Çerkezlerden faydalanıyorlardı.

Çakırcalı'nın köyü Ayasuluk (Ayasurat), kitabın başında izah olunduğu üzere bir Yörük köyü idi. Osmanlı hükümetinin siyaseti de, nerede bir Yörük köyü varsa onun yanı başına Çerkez ve Kafkas muhacirlerini iskân etmekte. Bu iki gruba, iptidai hayat yaşayan ve aynı zamanda maceraperest olan bu zümreleri birbirlerine musallat eder, kendisi de çubuğunu yakar, karşısında bunların boğuşmalarını seyredirdi.

Çakırcalı ile bu komşu Çerkez köyü (Ayasuluk-Ertuğrul) sakinleri arasında da boğuşma hiç eksik olmazdı. Bunlar önceleri tarla nizaları, hayvan hırsızlıkları gibi adı geçimsizlikler idi. Lakin bu hadiseler sonradan büyüdüğüce, iş her iki tarafın boğuşmasına kadar varmıştı. Bu Çerkezler son zamanlarda kendi hemşchirileri Kuşçubaşı'nın çocuklarını hâmileleri olarak kullanmışlardı. Çerkezler, bunların daletleriyle hükümetten aldıkları silahlarla teslihl edilmişlerdi. Sebeb olarak da şu mazeret ileri sürülüyordu: Çerkezler, kendilerini Çakırca'dan bu silahlarla koruyacaklardı. Çerkezlerin başında köyün kabadayısı Çerkez Mahmut ile kardeşi Ali geliyordu. Halbuki Çerkez Mahmut ile Çakırca'nın oğlu daha zeybek olmazdan önce fındık kırmışlardı. Beraber kaçakçılık yaparlardı. Sonraları araları açılmış, Kamalı Zeybek gibi Çerkez Mahmut ile kıyasıya düşman olmuşlardı. Efe ikinci defa dağa kaçınca, Çerkez Mahmut hükümet kuvvetlerine dayanarak efenin kendi şahsına ait üç tarlasını ekip biçmeye başlamıştı bile. Bu dümdüz efeye meydan okumaktı. Çerkez Mahmut omzunda martiniyi, üstelik Kuşçubaşı'nın çocuklarına da arkasını dayamış olarak Çakırca'nın tarlalarından dünyalığını temin ediyordu. Kardeşi Çerkez Ali ise, ağzı kalabalık bir adamdı, efenin arından yavan yavan bir şeyler söyler dururdu. İsmail Ağa, kumandasındaki gönüllü Arnavut ve Çerkez müfrezelerine efenin evlerini yakıtırken, adı geçen Çerkez Ali de Ertuğrul'dan kalkmış, yavunı görmeye gelmiş, hem evi yakanları teşvik ediyor, hem de efeye küfürler savuruyordu. Efenin anası daha evvel ölmüştü. Aşşe abla oğluna daima nasihat eder, pek ileri gitmemesi için onu ikaz ederdi. Şimdiyse onu önleyecek kimse kalmamıştı. En son baba ya-tağı olan evini de yakmışlardı. Efe bu gündün itibaren çileden çıkmış, artık Neronvari hareketlere başlamıştı. Kimseye acımıyor, kimseyi dinlemiyor, aklına eseni yapıyor ve nice hanmanlar söndürüyordu. Daha yankmakta olan baba evinin dumanları semalari kaplarken, dayanamamış, yanarken bile olsa baba yurdunu bir kerelik daha görmek üzere geceleyin

köyüne gelmiş, sabahı bir kendir tarlasında saklanarak geçirmişti. Tesadüf o gün yoldan ilk olarak Çerkez Ali geçiyordu. Kızanları Çerkez Ali'yi atından indirmişler, doğruca efeye getirmişlerdi. Efe de onu isticvaba başlamıştı:

- Ali, hükümet benim evlerimi yakarken, köyde benim için ne konuş-tun?

-!

- Cevap versen ya, ne susuyorsun?

-!

- Hacı yatır şu keratayı!

Kızanlar Çerkez Ali'yi yatırımlar, kimi kollarının, kimi de ayaklarının üstüne çökmüşlerdi. Efe de belinden yıkan dili gibi zehirli gümüş saplı bıçağını çıkarıp Çerkez Ali'nin dilini kesmiş, sonra da öldürmüş, kendi kızanları arasına yatırvermişti. Bir müddet sonra, kardeşi Çerkez Mahmud'u da omzunda martini kendi tarlasında harman döverken öldürmüştü. Köyün kahramanları sayılan bu iki kardeşin birbiri ardınca ölmesi ve bunlara ilaveten daha üç Çerkez'in de Çakırcalı tarafından imhası, pek tabii Ertuğrul halkını korkutmuştu. Köy karışmış ve "böyle giderse köyde erkek kalmayacak" korkusu çoğalmıştı. Köy dağılmak tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı. Köyde korku ve heyecanın artmasının yanı sıra rahat ve huzur da kaçmıştı. Çerkezlere ve ağız yapılarıdan Çerkez Ömer'in arkasına bir sürü insan takılmış ve kaymakama gelip şunları söylemişlerdi:

- Beyim, bu böyle giderse Çakırcı bizi bitirecek. Beş on gün içinde bizim köyden beş kişiyi öldürdü. Biz köycek başka yere göç edeceğiz! Çocuklarımız, karlarımız hep korku içindedirler. Bize izin verin veyahut çarimize bakın!

Kaymakam Şevket Bey hemen bir at tedarik ettirip Çerkezlere beraber Ertuğrul'a geldi. Orada köylülere nasihat verecekti. Arkasına bir müfrez de alarak beraberce Bezdegüme köyüne kadar gelmişlerdi. Orada bir yorulmuş kahvesi için Bezdegüme muhtan, kaymakamın kulağına eğilmiş,

- Beyim nereye gidiyorsun, yol kenarında belki sen de bir pusuya düşersen, halin nice olur? Çakırcalı evi yakalalı beri bir kurt oldu, önüne geleni öldürüyor! demişti

Muhtanın bu ikazı üzerine kaymakam Çerkez Ömer'e dönmüş,

- Haydi siz köyünüze gidiniz, ben biraz burada köylülerle görüşeceğim arkadaş askerlerle gelirim, demişti.

Kaymakam hemen Ödemiş'e dönmüş ve müfrez kumandanlarını toplamış, Çerkez köyü Ertuğrul'a Kuşçubaşı'nın oğlu Hacı Sami'ye, müfrezesiyle Çerkez köyü Ertuğrul'a gidip, halka nasihat etmesini ve onların hükümet namına teminat vermesini emretmişti.

Çerkez Sami müfrezesini almış, köye varmış, köylülerle uzun bir konuşma yapmıştı. Birlikte bir de şöyle bir karar almışlardı. Çakırcalı kaç Çerkez öldürmüş ise ona o suretle misilleme yapmak, yani ölen beş Çerkez yerine beş Türk öldürmek ve bu suretle Çakırcı'nın yaptıklarını aynen kendisine iade etmek. Hacı Sami Çerkezdi, güya köylünün bozulan maneviyatını takviye edecekti. Maalesef o gece misillemeye hemen başlanmıştı. Şimdi öldürülmesi lazım gelenlerin üzerinde belirleniyordu. Çerkezler Çakırcı'nın çetesinde bulunan kızanların babaları yahut amcaları veyahut kardeşleri üzerinde duruyorlardı. En son olarak kurbanlık liste şu kimselerden tertip ve tanzim edildi:

1. Kışlaköylü Halil, 2. Kurucaovalı Hacı Hasan, 3. Kışlaköyünden Devetci Hasanoglu Ömer, 4. Kurucaovalı Mehmet Bey (Çakırcanın eniştesi), 5. Hüseyin adında bir adam.

Bu beş köylünün Çerkez köyündeki karardan tabii haberleri yoktu. Bunlar Çakırcı'nın öldürdüğü beş Çerkeze mukabil öldürülmek üzere o gece köylerindeki sıcak yataklarından kaldırılıp doğruca Bozdağ'a götürülmüşlerdi. Salihli-Ödemiş hududu üzerinde ve Bozdağ'ın Değirmenboğazı namındaki mahuf (korkunç) uçurumunun başına varıldığında, Hacı Sami'nin başlığı altındaki Çerkezlere müteşekkil gönüllüler yukarıda adları yazılı beş Türkün kollarını arkalarına bağladıktan sonra, bir yayılım ateşi açmışlar ve bilahare hepsini uçuruma yuvarlamışlardı.

Bunlardan Kışlalı Ömer ile Çakırcı'nın eniştesi Mehmet yaralı olarak kurtulmuş, diğer üçü ise ölmüştü. Bu misillemeyi hükümet kuvvetine mensup şahıslar yapıyor ve hadiseyi onlar idare ediyorlardı. Bu çağda gerek hükümetin, gerekse eşkiyanın gözlerini kan bürümüşü. İşte bu Bozdağ hadisesinden sonra gayet tabii olarak Ödemiş'te zeybekler arasında Çerkezlik-Türklük şeklinde bir de milliyet davası başgöstermişti. Arnavutluk-Türklük davası yetmiyormuş gibi, bir de bu dava meydana çıkmıştı. Bundan sonra her iki taraf kıyasıya vuruşuyor, dövüşüyor, kırışıyor. Ödemiş köyleri yanıp tutuşuyor ve sayılan yüzleri aşan biçare Türk köylüsü Çakırcı'nın yatağı diye Afrika'nın Trablus'una, Fizan çölüne sürülüyordu! Hükümet Çakırcı'lıyı sindireyim diye hem onun evini yakıyor, hem de misilleme yapıyor ve hisim akrabasını, çocuklarını, karısını yurdun muhtelif mahallerine gönderiyordu.

Yüzbaşı İsmail Ağa'ya gelince, o hâlâ gezdiği, dolaştığı yerlerde "ben Çakırcı'nın derisini yüzüp, saman dolduracağım!" diye haykırıyordu. Acaba yüzbaşı bu sözleri inanarak mı söylüyordu, yoksa sırf laf olsun, köylülerin maneviyatı takviye olsun diye mi konuşuyordu. Bunu öğrenmek üzere, İsmail Ağa'nın maiyetinde çalışan mülazım Bayındırlı Mehmet Efendi'yi dinleyelim. Şimdi burada konuşan odur:

"Yüzbaşı İsmail Ağa kendi dediği gibi hakikaten mahir ve tecrübeli bir asker midir diye merak etmiştim. Bu sözlerini daima hatırlıyor ve bir fırsatını bekliyordum. Bir gün şöyle ve tesadüfi bir mesele ile karşılaşmıştım: Beydağ nahiyesine bağlı Ovacık yaylasının Darıovacı mevkiinde Malkoç deresinde bir dostum vardı. Adı Yörük Ger Ahmet idi. Takipte gezerken Beydağ bucağına varmıştım. Hazır buraya gelmişken varayım Ger Ahmet'i ziyaret edeyim, ona misafir olayım dedim. Ger Ahmet'in dere içindeki çadırına vardık, Ahmet bizi iyi karşıladı, hemen oğlakları kesti ve yemekledi. Kahveleri içerken de bana şöyle bir teklifte bulundu:

- Mehmet Efendi, nişan alsak mı? Ben bugün seninle imtihan olacağım.

Ben de teklifi kabul ettim ve ateşe başladık. Bizim ateşe zaptiyeler de iştirak edince, silah sesleri tabii çoğalmıştı. Çalılıkların arasından Yörügün birinin sersem sersem dolaştığını ve bize doğru bakarak oralarda gezinmeye başladığını gördüm. Hemen bu adamın bir gözcü olduğunu sezdim ve kendi kendime şöyle mırıldandım:

- Avin yatağına gelmişiz, haberim yok!

O anda hemen kararımı vermiştim. Gezinen Yörüğe de el işareti yapar gelmesini temin etmiştim. Yörük yavaş yavaş yanımıza geldi. Ona güler yüzü ve sezişmeden şunları soydum:

- Oğlum sığır mı kaybettin?

Yörükten almış olduğum cevap beni çok ümitlendirmişti. 'Gel bakalım, yakın gel,' dedim ve sofrayı göstererek dışarı çıktım, 'önce karnı doyur' diye onu yemeğe oturttum. Herhangi bir şüpheye mahal kalmaması için ben de su dökmek bahanesiyle Arnavut zaptiye Kâmil'i bir kenara çekip avucuna bir gümüş meci diye sıkıştırdım ve,

- Kâmil, köyden hemen bir at kirala, çabuk Ödemiş'e git yüzbaşı İsmail Ağa'yı bul. İsmail Ağa yanına mülazım Emin Ağa ile Molla Hüseyin müfrezelerini alsın, beraberce buraya gelsin! dedim.

Yüzbaşı benim bu davetim üzerine yanına diğer iki müfrezeyi de almış, Arnavut Kâmil klavuz olduğu halde bütün gece yürümüşler ve sabaha karşı dereye gelmişlerdi. Ben yüzbaşı İsmail Ağa'ya,

- Ağa, Çakırcalı buralarda, tertibat alsak iyi olur! dedim.

- Hay hay Mehmet Efendi. dedi ve müfrezelerimizin yerlerini şu suretle tayin etti: Bıçakçı gediğine İsmail Ağa'nın kendi müfrezesi, Avlan Baba gediğine benim müfrezem, Yağcılar gediğine Mülazım Emin Ağa müfrezesi, Güre gediğine de Molla Hüseyin müfrezesi geçti ve böylece tertibatımızı aldık. Yerlerimiz ancak sabahdan öğleye kadar yerleşebilmiştik; vakit ikindiye doğru ilerlemişti. İsmail Ağa'nın bulunduğu Bıçakçı ge-

diğine yukarıki tepeden ansızın on on beş silah birden atıldı. Müfrezedeki efrad pusuda oldukları halde Malyok Çavuş ile üç de Arnavut kır serdari vurulmuşlar ve derhal ölmüşlerdi. Aynı müfrezeden iki de yaralı vardı. Artık gün batmak üzereydi, İsmail bana pusudan:

- Mehmet Efendi buraya gel! Askerlerine tenbih et, bir kaza kurşunu yemeyelim! diye seslenmişti.

Yüzbaşının yanına vardım ve ona şunları söyledim:

- Bu nasıl oldu ağam?

- Ben de bilemedim, Mehmet Efendi!

Müsaade alarak müsademe mahallini dolaşırken Çakırcı çetesine yeni alınmış Balabanlı köyünden Molla Mehmet kızanı da ölmüş gördüm ve yüzbaşıya bağırdım:

- Çeteden de bir ölü var ağam. Ben sana yine müsademeyi temin edebilirim.

Sabah olunca ölülerin kaldırılmasını köylülere bırakarak, biz dört müfrezeye yola koyulduk. Ben önde izleri takip ede ede müfrezeleri Çakırcalı çetesinin bulunduğu Balabanlı kalesine kadar götürdüm. Yüzbaşı İsmail Ağa arkadan geliyordu, rütbe itibarıyla da benden üstündü, onu bekledim ve,

- Ağa verlerimizi tavın et de kaleyi çevirelim, dedim.

Yüzbaşı İsmail Ağa derhal şu suretle tertibatını almıştı: Kalenin güneyine kendi müfrezesini, Bozcayaka cephesine benim müfrezemi, kuzeye Emin Ağa müfrezesini, batı tarafa da Molla Hüseyin müfrezelerini yerleş-tirmişti. Yine ikinci yaklaşmış, çetenin faaliyet zamanı gelmişti. Kulaklar kırıştı idi. Zira çete her yerde müsademeyi böyle akşama yakın kabul ediyor, iki üç saat geçince akşam karanlığından faydalanarak çekilip gidiyordu. Çakırcı müsademeyi burada mahsus kabul etmişti. Gecedен Hacı Mustafa'yı iki kızanla Balabanlı köyüne saklamıştı. Müsademe başlayınca Hacı Mustafa kolu köyden çıkıp kaleye doğru yürürken bir harp krüzavörü gibi sağına soluna ateş açtı kaleye efesinin yanına gelmişti. Burada müsademe o kadar şiddetli olmuştu ki, Çakırcı çetesi yukarıdan, Hacı Mustafa da aşağıdan hükümet kuvvetlerini epeyce sıkıştırmışlardı. Akşama doğru da zeybekler bizi Bozcayaka köyüne kadar geri itmişler ve kendilerini kurtarabilmişlerdi. Karanlık basınca da çekilip gitmişlerdi. Bu müsademede de zaptiyelerden üç nefer şehit olmuştu. Osmanlı hükümeti ise, ertesi günü İzmir gazetelerinde her defasında olduğu gibi şu resmi teltigatı yayınlamıştı:

'Çakırcalı çetesi Balabanlı kalesinde hükümet kuvvetleriyle yaptığı bir müsademede gece olunca, zulmet-i leylden bilistifade bir semt-i meçhule firar etmiştir.'

Sabah olmuştu. Ben yüzbaşı Arnavut İsmail Ağa'nın yanına vardım ve şunları söyledim:

- Ağam ben sana yine müsademeyi temin edebilirim!

Bu sözümü işiten İsmail Ağa, bir kere içini çekti, durgun bir vaziyette bana şöyle dedi:

- Mehmet Efendi, anladım, bunlar Bulgar eşkiyasına benzemiyorlar, döneğim Ödemiş'e gidelim!

O gün biz dört müfreze, yüzbaşımızın emriyle Ödemiş'e gelmiştik. Bu acıklı hali de kaymakam Hilmi Bey Vali Kâmil Paşa'ya tellemişti. İsmail Ağa, efeye bir gözdağı vereyim derken, bu suretle kendi dağılanmıştı. Artık bundan sonra dilini yutmuştu!"

Erbeğli Vakası

Balabanlı vakasının sabahında hükümet kuvvetleri Ödemiş'e dönerlerken Çakırcalı çetesi de Tire hududunu aşarak Aydın sancağına dahil olmuş, Erbeğli'yi çevirip ilk iş olarak şimendüfer yolunun tellerini koparmıştı. Ne olur ne olmaz diye burada bir de nöbetçi kızan bırakmıştı. Çete gündüz saklandığı mahalden çıkmıştı. Çete hem yatısı namazını cemaatle kılmak, hem de aradığı bazı adamları almak üzere camiye girmişti. Efe cemaatle namazını kılmış, selam verince duayı beklemeden cemaate şöyle hitap etmişti:

- Cemaat korkuya lüzum yok!

Ahali namaz arasında neye uğradıklarını bilememiş ve şaşırılmıştı. Efe cemaate bir göz gezdirmiş ve şunları demişti:

- Sarı Yörük Emmi ile Hacı İbrahim oğlu Mehmet ağalar dışarı çıksınlar! Bu emir üzerine Yörük Sarı Hüseyin Ağa ile Mehmet Ağa dışarı çıkmışlardı. Efe bir kişiyi daha arıyordu, bulamayınca o da dışarı çıktı. Aranan üçüncü şahıs Canbazzade idi. Halbuki Necip Efendi o gece kahvede kalmış, camiye gitmemişti. Çakırcı ve kızanları camiden iki ayağı alıp bahçeler arasından giderlerken bir incir bahçesine de uğramışlardı. Bu bahçe, belediye başkâtibi Osman Efendi'nin bahçesiydi. Çakırcalı Hacı'ya,

- Hacı kuleyi çevirin! demişti.

Kızanlar kuleyi çevirmişler ve Osman Efendi'ye de seslenerek kule kapisını açtırmışlardı. Kafile esirler de dahil içeri girmişti. Efe Osman Bey'e şöyle seslenmişti:

- Osman Bey,

- Buyrun efe, buyrun hoşgeldin.

Efe esirleri aşağıda bırakarak hanaya çıkmıştı. Efenin gözü duvarda asılı duran girra tüfeğine ilmiş ve Osman Bey'e,

- Osman Bey başka silah var mı? diye sormuştu. Osman Bey de,
- Var efe, diyerek yastığın altından bir Lagant tabancayı alıp efeye uzatmıştı.

- Haydi giyin bakalım, biraz sen de bizimle gel!

- Başüstüne efe.

Osman Bey gecelik entarisini çıkarıp, günlük elbiselerini giymişti. Efe önde Osman Bey arkada kuleden aşağı indiler ve yola düzuldüler. Kafile gece yarısından önce varacağı yere varmıştı. Sabahleyin her şey değişmişti. Esirlerin bütün hısım ve akrabaları toplanmışlar, hadiseye intizardan başka bir çare bulamamışlardı. Akşamki vukuat Aydın'da bir bomba gibi patlamıştı. Demek ki Çakırcı'nın oğlu Aydın'ın burnu dibinde bulunan Erbeğli'yi de basmış ve üç kişiyi dağa kaldırmıştı. Şimdi bütün Aydınlıları bir korku almıştı. İki gün sonra efenin elçisi Abbas, Erbeğli'ye gelmiş, doğrucu Sarı Emmi'nin oğlu Ali Bey'i görmüş, efenin selam ve sevgilerini sünduktan sonra diğer esirlerden de istediği paraların yekünunu bildirmişti. Atılan salgın şöyleydi: Sarı Hüseyin Ağa'dan 2500, Mehmet Efendi'den 400, Osman Bey'den 200 Osmanlı altını.

O günlerde bu kadar para nereden bulunabilirdi? Sarı Emmi'nin oğlu Ali Bey, Abbas'a dert yanıyordu. Ali Bey tıpkı davacının muhızra dert yanması gibi, öcünü öküyordu. Abbas ne yapabiliirdi, o bir çiçiydi. Abbas tebligatını yapmış ve müsaade isteyerek ayrılrırken,

- Ali Bey, sen üç güne kadar bu paraları hazırla ve benim buraya gelip gittiğimi de sakın kimsese söyleme! demişti.

Elçi Abbas Bey evin ön kapısından çıkarken, Ali Bey de arka kapıdan çıkmış, o gece Mehmet ve Osman beylerin evlerine de uğramış, oradan Aydın'a gidip eşinden ve dostundan para tedarikine başlamıştı. Bankalara başvurmuş, tüccarlara gitmişti. Fakat istenen bu parayı bulmak büyük bir mesele idi. Üç güne kadar da para gönderilmezse efenin esirleri öldüreceği muhakkaktı. Zira efenin bu hususta hiç şakası yoktu. Ali Bey Aydın'da bu paraları tedarik edememiş, kalkıp İzmir'e gitmişti. Sarı Yörük Hüseyin Emmi'nin Aydın ovasındaki itibarı bir derebeyi kadar yüksekti. Fakat üç gün içerisinde bu iki bin beş yüz altını bulmak kolay değildi. Herkes "benden para isteyecleler" diye bir tarafa sıvışmıştı. Boş yere dememişler, ateş düştüğü yerde yanıyor. Felaket gününde eşten ve dosttan yardım almıyordu!

Ali Bey, İzmir'de de birçok mahalden yardım görememişti. Nihayet bir ecebi tüccar istenen paranın yarısını vermeye kabul etmiş ve vermişti. Sarı Emmi'nin oğlu o günkü trenle Aydın'a dönmüştü. Mehmet Efendi'nin aile efradı da paranın yarısını tedarik edebilmişti. Osman Bey'in ailesi de yüz altın hazırlayabilmişti. Hulasa her üç esirin aile efradı, efenin

kendilerinden istedikleri paranın ancak yarısını tedarik edebilmişlerdi. Diğer yarısı için efeye yalvaracaklar, onun merhametine sığınacaklardı!

Üçüncü günü elçi Abbas çıktı geldi. Esirlerin ailelerini temsilen Mehmet Çavuş adındaki zatı Abbas ile tanıştırdılar. Abbas ile Mehmet Çavuş birlikte yola çıktılar. Paralar Mehmet Çavuş'ta idi. Esirlere gelince onlar kendilerinin nerede olduklarının farkında bile değildiler. Yalnız sabahları efe gelir, hatırlarını sorar, lütfen kendileriyle de birer kahve içerdi. Efe buraya boşuna gelmiyordu. Silahlılığında taşıdığı o dönemde İzmir'de çıkan günlük siyasi *Ahenk* gazetesini başkâtip Osman Bey'e okutur, takib-i eşkiya kumandanlığının bir ilanınının veyahut Çakırca çetesi hakkında bir havadisini olup olmadığını öğrenmek isterdi. Demek çete ve esirler Aydın'a gayet yakın bir tepecikteydiler. Abbas ile Mehmet Çavuş'un üçüncü günü efe ile buluşmalarında aralarında şöyle bir muhavere cereyan etmişti:

Abbas, Mehmet Çavuş'u efeye takdim edince, efe çavuşa

- Mehmet Çavuş paraları getirdin mi? demişti.

- Getirdim efe, Aydın'da para bulamadık, Ali Bey ta İzmir'e kadar gitti, İzmir'den ancak yarısını bulabilirdi. Efe, bu kadar koşturmamıza ve bu kadar aramamıza rağmen barım hepsini tedarik edebilseydik, olmadı! Senin yanına, buraya eksikli olarak geldim efe!

- Ne kadar getirdiniz?

- Bin sekiz yüz altın getirebildim. 1500'ü Sarı Emmi için, 200'ü Mehmet Efendi için, 100'ü de Osman Bey için efe.

Çakırçalı Mehmet Efe çok kızmıştı. Kaşlarını çatmış ve gözlerini açıp

- Bu olmadı Mehmet çavuş, demek buraya bizimle pazarlığa geldin? demişti. Sonra Hacı Mustafa'ya dönerek,

- Ne dersin Hacı, bu çavuş ne diyor bak! demişti.

Hacı Mustafa sert ve ekşi bir suratla Yörük Sarı Emmi'ye dönmüş ve şunları söylemişti:

- Sarı Emmi bu para bize yetmez, istediğimiz para tamamlanmalı!

Şimdi ortalığı derin bir sükût ve korku kaplamıştı. Yörük Sarı Emmi başını Mehmet Çavuş'a çevirdi:

- Daha başka para bulamadınız mı?

- Emmiciğim, Aydın'ı, İzmir'i alt üst ettik, ne eş kaldı başvurmadık, ne de dost. Çalmadığımız kapı kalmadı, ancak bu kadar yapabildik.

Yörük Sarı Emmi, efeye dönerek merhamet diler bir tavırla:

- Efe duydu ya, çocuklar Aydın'da, İzmir'de aramışlar, bu kadar bulabilmişler, şimdilik bu kadarını kabul et.

Mehmet Çavuş, üç esire ait altınları üç kese içinde efenin önüne koymuştu. Efe "bunlar ne kadar az para" deyip keseleri eliyle Çavuş'a doğru iterken Abbas'a bakmıştı. Abbas bu bakıştan cesaret alarak şöyle demişti:

- Efe, Osman Bey ayda beş altın ile çalışır bir memurmuş, paraları yokmuş. Osman Bey'in validesi oğlunun kabahatinin affını yalvardı.

Efe kızanlarına doğru döndü ve Hacı'ya hitaben:

- Çocuklar ne yapalım, bu memurmuş, Mehmet Efendi de parasızmış, haydi bunlarınkini bağışlayalım. Fakat Sarı Emmi iki bin beş yüzü tamamlamadıkça buradan koyuvermiyelim, karar karardır. Kararı duydu ya Çavuş, paranın üstü gelmedikçe Emmi bizde misafir kalacak. Haydi Çavuş sana üç gün daha müsaade, dördüncü günü bin altın daha getirmezsen ne bizi, ne de Emmi'yi buralarda bulabilirsiniz.

Efenin bu sert ve tek lafı üzerine kimse bir şey diyemedi. Çavuş da müsaade alarak Aydın'a döndü. Sarı Emmi'nin oğlu Ali Bey bin altın daha tedarik etti. Çavuş dördüncü gün paraları getirdi, saydılar ve efe Çavuş'a şunları dedi:

- Yarın Emmi'yi arkadaşlarıyla birlikte yollarız, haydi sen git, Ali Bey'e selam söyle, babası için merak etmesin.

Akşam olmuştu, çete esirleri alarak hareket etmişti. Sabaha karşı bir yere gelmişlerdi. Efe esirlere dönerek; işte görünen şu kasaba Tire'dir. Emmi'ye dönerek; Emmi hakkını helal eyle, biz senin gibi ağaların paralarıyla ancak yaşayabiliriz.

- Helal olsun oğlum!

Efe her üç esire hitaben:

- Belki üzerinizde paranız yoktur; Aydın'a varıncaya kadar zahmet çekersiniz, size beşer altın vereyim! diyerek silahlar arasından çıkardığı on beş altını onlara vermiş ve müsaade isteyerek ayrılmıştı. Esirler Tire'ye inmişler, doğruca hükümete varıp, başlarından geçen hadiseyi kaymakama hikâye etmişlerdi. Ertesi gün de Aydın'a hareket etmişlerdi. Kaymakam, o gün Çakırca'nın Aydın'ın Erbeğli'sinden kaldırdığı üç esiri Tire civarına getirip serbest bıraktığını vilayete tellemiş ve telin bir suretini de takib-i eşkiya kumandanı Kara Sait Paşa'ya göndermişti. Kara Sait Paşa teli alınca kızmış, köpürmüştü! "Bu Çakırca keratısı bizim bir fırka askerle onu tepelemeye geldiğimizi duymamış mı" diyerek dört tarafa acele emirler vermiş, takip kuvvetlerini de Aydın-Tire arasındaki Aslan dağlarına yığmıştı. Bu dağlardaki köylülere tazyike başlamışlar, köylülerden Çakırca'yı bulmalarını veya haber vermelerini istemişlerdi. Halbuki Çakırca yine Aydın'a dönmüştü. Bu defa da Çiftkehve denilen mahalde Abacı oğlu Dimitri ve kardeşi Mihalaki'ye ait fabrikayı yakmaya gitmişti. Çine'nin Kahramanlar köyünde, Çiftkehve'deki Abacılar'a ait fabrikalar yakılacaktı! Çakırçalı Abacılar'a daha birinci şekaveti zamanında biraz para ve biraz da fişenk salmıştı. Abacılar parayı göndermedikleri gibi, bir torba fişenki de içlerini kül ile doldurmuşlar, yalnızca bunları göndermişlerdi. Abacı bu,

hiç adama para veya fişenk verir miydi? İşte barut yerine küllü fişenk atsn diye efeye bir de alay etmişlerdi. Fakat korkularından da İzmir'e kaçmışlardı. Çiftekahveler'deki un, zeytinyağı ve pamuk fabrikalarını bir emimli kâtip ile idare ediyorlar, kendileri de İzmir'de keyiflerine bakıyorlardı.

Efe, gönderilen bu fişenklerin muayenesi neticesinde bunların kasten bu şekilde hazırlatıldıklarını anlamıştı. Paraların da gelmediğini öğrenince, Abacılar'a bir ceza vermek lazım geldiğine kani olmuştu. Fakat araya dehalet işi girmiş, Abacılar'ın cezaları bu sebepten bir müddet tecil etmişti. Şimdi bu işin sırası gelmişti; takip kuvvetleri Tire ve havalisinde Çakırcalı'yı ağırlarken, o da Çiftekahveler mevkiinde Dimitraki ile kardeşi Mihalaki çorbacıları bir ikramda bulunacaktı. Bir gece fabrikaya vardılar, fabrikanın içinde ne kadar amele ve müstahdem varsa dışarı çıkardılar. Sıra kâtime gelmişti, kâtip efeye,

- Efe bize kıyma! demişti.

Hacı Mustafa efeye vekâlet ederek kâtime hitaben:

- Hadan, buradan uzaklaşın, efemiz canınızı bağışlıyor!

Kızanların her biri, ellerine gazyağı tenekelerini alıp fabrikanın muhtelif yerlerine boşalttılar. Zeytinyağı küpleri kırıldı, yağlar fabrika içerisinde göl haline aldı. İşte o zaman efe bir sigara yakmak üzere çıktığı kibritle önce sigarasını; sonra da gazlanmış yazıhaneyi tutuşturdu. Diğer kızanlar da efeyi takip ettiler. Oradan un fabrikasına geçildi, bunu pamuk çırçır fabrikası takip etti. Bu suretle üç büyük ve muazzam fabrika bir gece içinde kül yığını haline gelivermişti. Efe de Neron gibi karşıki tepeye çıkmış, yaptığı işin azameti ile büyüleniyordu!

Diğer taraftan civar şehir ve köylerden bu muazzam yangını görenler hayret ve korku içinde birbirlerine "ne oluyor" diye soruyorlardı. Sabah olunca herkes Çiftekahveler'deki Abacılar'a ait fabrikaları Çakırca'nın yakıtığını öğrenebilmiş, Aydın yine bir korku daha geçirmişti. Aydın'dan İzmir vilayetine ve takib-i eşkiya kumandanı Kara Sait Paşa'ya çekilen teller birbirini kovalıyordu. Sait Paşa da küplere biniyordu. Bu kerata Çakırcalı'yı nasıl yakalayacaktı? Hemen şu tedbire başvurmuştu. Çakırca'nın karısını Çorum'a sürgüne yollayıp, efeye mukabil bir taarruz yapacaktı. Bu fikrini derhal tatbik mevkiine koymuştu. Efenin çocuklarının yirmi dört saat içinde trenle bindirilip Ödemiş'ten çıkarılması için emir vermişti. Burada sözü Birgili Kostak İsmail Efe'ye bırakıyoruz:

"Çakırcalı Mehmet Efe'nin karısı Ankara'nın bağlar arasına sürgüne gönderilmişti. Halbuki efe çok defa reji kolcusu kıyafetine girer, bağlar arasına varır, karısı ve çocuklarıyla haftalarca beraber kalırdı."

Bir taraftan efenin aile efradıyla yatakları sıkıştırılıyor, diğer taraftan da kendisi sıkı surette takip ediliyordu. Efe de anlamıştı, Kara Sait Paşa

amansızca harekete girişmişti. Ne de olsa hükümet kuvvetleri artık işi ciddiye almıştı. Bunun için efe bir müddet izini kaybettirmişti. Sanki yer yarılmış, Çakırca çetesi içine girmişti. Hükümet kuvvetleri Ödemiş, Nazilli dağlarını, Madran'ı tarıyor, alt üst ediyor, hiçbir tarafta bir iz rastlayamıyordu. Kara Sait Paşa ve onun bu işe memur ettiği şahıslar, kendilerine vaki olan her ihbarı hakikat addediyor, haklarında isnadda bulunan şahısları hiç muhakeme etmeden yere yatırıp dayak atıyorlardı. İşkence, zulüm görmeyen, dayak yemeyen pek az köylü kalmıştı. Sonra da eski Aydın vilayetinin bütün telgraf telleri Kara Sait Paşa'nın karargâhına bağlanmıştı. Her gün ve hatta her saat takip müfrezeleriyle Çakırcalı aranmışsa da bulunamamıştı. Saray ise, Kara Sait Paşa'yı ne ümitlerle bu işe memuren İzmir vilayetine göndermişti. Paşa da gelirken, az zamanda eşkiyayı yakalayıp asayışı iade edeceğine söz vermişti. Bu hal böyle sürüp gitmezdi. Günler geçiyor, aylar ise su gibi akıyor, lakin maksada erişilemiyordu. Bir gün bu yeisi giderir mahiyette bir tel gelmişti; Nazilli dağlarında takipte gezen bir müfreze kumandanı paşaya şöyle bir tel çekmişti: "Çakırcalı çetesi muhasara altına alınmıştır."

Kara Sait Paşa'daki keyfi görmeliydi. Keyfiyet hemen bütün takip müfrezelerine duyurulmuş ve acele Nazilli'ye hareket etmeleri bildirilmişti. Paşa bu emri mahiyetine verirken o da mahal i vakaya koşmuştu. Yapılan müsademede dört kişi ölmüştü. Bunların Çakırcalı çetesi olmayıp tüütün kaçakçıları oldukları, yanlarında ölü bulunan hayvanlarından ve tüütün torbalarından anlaşılıyordu. Paşa yine çok kızmıştı. Aradan bir ay geçmişti. Elma dağına tarayan müfreze kumandanı da Kara Sait Paşa'ya bir tel çekecek, Çakırcalı çetesinin çevrildiğini haber vermişti. Yine bütün takip kuvvetlerinin Elma dağına toplanmaları emredilmiş, tepedeki dam (örtü) kuşatılmış, birkaç el silah teatisinden sonra da dam ateşe verilmişti. Yanmak için dışarı fırlayan beş kişi esir alınmıştı. İçeride kalan dört kişinin ölü oldukları görülmüştü. Bu kimselerin de Çakırcalı çetesinin efradı olmadığı ve yine tüütün kaçakçısı oldukları anlaşılıyordu. Kara Sait Paşa'nın bütün ümitleri suya düşmüştü. Kendisi böylece müthiş bir hayal sükûtuna uğramıştı. İlk geldiği günlerdeki enerji, heves ve ümitten artık eser kalmamıştı. Yaverân-ı hazret-i şehriyâriden Aydınlı Refik Bey, Kara Sait Paşa'nın bu muvaffakiyetsizliğine üzülüyordu. Çünkü Çakırca sağ kaldıkça, Kâmil Paşazadenin nüfuzu artacak, aksine kendi nüfuzu düşecekti. Bu düşünce ile kendisinin delalet edip yüze çıkardığı Çamlıcalı çetesinin hükümet kuvvetleriyle birlikte ve Çakırcalı aleyhinde çalışması için Çamlıcalı çetesi ni Kara Sait Paşa'ya göndermişti. Efe Hüseyin ile avanesinin de hükümet kuvvetleriyle birlikte takipte dolaşmalarını teklif etmişti. Kara Sait Paşa, takib-i eşkiya kumandanlığına tayin olduktan sonra, bütün zeybeklerin si-

lahlarını ellerinden almış, kimisini hapis ve kimisini de silahından tecrit etmişti. Şimdi yine onları teslim edip Çakırca'nın ardında dolaşmalarına müsaade eder miydi? Fakat aradan geçen bu kadar uzun zaman zarfında Çakırçalı çetesi tutulamamış, kendi de mabeyne karşı mahcup mevkie düşmüştü. Ne yapsın, denize düşen yılanı sarılır derler, o da çaresiz, kederli ve ümitsiz bir gününde yapılan bu teklifi pek yersiz bulmamıştı. O sırada Çamlıcalı Hüseyin çetesi silahtan tecrit edilmişti ve Aydın'da bulunuyordu. Kara Sait Paşa'nın daha evvel işe başlarken, umum zeybeklere karşı neşrettiği beyannamenin şimdi ne kıymeti kalmıştı? Fakat Çakırçalı'nın da, paşanın öyle tasavvur ettiği gibi kolayca avlanı ve yenir bir nesne olmayıp tam manasıyla bir demir leblebi olduğu meydana çıkmıştı.

Çakırçalı, başta Kâmil Paşa'nın oğlu olmak üzere, bütün halk kitlelerinden müzaheret görüyordu. Kara Sait Paşa bütün izzet-i nefsinin ayaklar altına almış, yapılan bu teklifi kabul etmek zorunda kalmıştı. Haydi hayırlısı diyerek Çamlıcalı Hüseyin çetesini yeni baştan tehziz ettirdi ve hükümet kuvvetleriyle birlikte dolaşmaya memur etti. Çeteye maaş bağlanmış, Çamlıcalı Hüseyin çetesi artık hükümet kuvvetleri arasına resmen dahil olmuştu. Şimdi Çakırçalı çetesi düşman vaziyetindeydi. Bak şu feleğin işi ne, daha dün Çakırçalı, yüzbaşı Hafız İlhami müfrezesiyle Eselli kalesinde Çamlıcalı'yi öldürmeve çalışırken, bugün aksine Çamlıcalı, Hafız İlhami müfrezesiyle Çakırca'nın takibine çıkmıştı. Çamlıcalı, Mendegüme faciasının intikamını almak hevesine düşmüştü. Bu eşkıya takibi değil, adeta bir köşe kapmaca oyunu idi.

Çakırca'ya gelince, o da meydanlarda yoktu. Herhalde Muğla sahillerinden birinde, çetesinde bulundurduğu Osman namı altındaki Bornovalı Kosta'nın yardımıyla herhangi bir Rum köyünde, belki de balık avındaydı. Çakırçalı Mehmet Efe, bu Çamlıcalı-Kara Sait Paşa işbirliğinden kurtulmak üzere plan hazırlamakla meşguldü. Hükümet kuvvetlerini şaşırtmak üzere iki muavin çete kuracaktı. Çaylılı Kara Ali başlığı altında, diğeri de Köşklü İbrahim kumandasındaydı. Bu iki muavin çetenin vazifeleri hükümet kuvvetlerini oyalamaktı. Belliydi ki efe yakında geniş ölçüde faaliyete geçecekti, hadisat onu gösteriyordu. Muavin çeteleri faaliyete geçirdikten sonra, sıra beşinci kola gelmişti ve efe onu da seferber etmişti.

Bir gün Köşklü İbrahim çetesi efeden aldığı emir üzerine Kara Ali çetesiyle buluşmak üzere Aydın havalisinden Ödemiş'e geçmiş ve Kara Ali'yi bulmuştu. Bu sırada bir hükümet tahsildarı ile iki zaptiye memuriyetten geliyorlardı. Çete bunları çevirmiş, bir iki sorudan sonra tahsildarı serbest bırakmıştı. Tahsildarın Ödemiş'e gelip hadiseyi kaymakama hikâye etmesi üzerine, takip kuvvetleri hemen faaliyete geçmişlerdi. Takip kuvvetleri Kara Ali ve Köşklü İbrahim birleşik çeteleriyle müsademeye tutuşmuşlardı,

Dan dunlar daha devam ederken, mahall-i vakaya Çamlıcalı kuvvetleri de yetişmişti. Vaki çarpışmada Kara Ali çetesinden bir ve Köşklü İbrahim çetesinden iki kişi imha edilmişti. Diğerleri kaçmışlardı. Çakırçalı'nın beşinci kol teşkilatına dahil İsmail adındaki şahıs da köyünde yok edilmişti. Bu kötü haber Çakırçalı'nın hiç de hoşuna gitmemişti, çünkü kurduğu muavin çetelerden birinin kâmilten, diğerinden ise bir kızanının imhası ve İsmail gibi sadık ve yaman bir casusunun da öldürülmesi, epeyce düşündürücüydü. Efe bu defa Köşklü İbrahim çetesinin yerine Tire'nin Kadife köyünden Mehmet başlığı altında Ödemiş'in Yeniceköy halkından Tozluoğlu Remzi'yi, Seyrekli'den Katırcıoğlu Ali'yi ve aynı köyden Emem'i ve daha bir iki kişiyi birleştirip bir muavin çete daha kurmuştu. Öfkelenen efe, bunlarla da iktifa etmeyerek Adagide bucağına bağlı Ketendere köyünden Yahya oğlu Mehmet başlığı altında, dört kişilik üçüncü bir muavin çete daha teşkil etmişti. Şimdi muavin çete sayısı üçe balığ olmuştu. Lakin en son kurulan bu iki çeteyi de hükümet kuvvetleri az zamanda imha etmişlerdi. Çakırca ise bu işe şaşmış kalmıştı. Böyle pek kısa zaman içinde üç muavin çetenin imha edilmesi veyahut kızanlarının tutulup cezaevine gönderilmeleri, takip işlerinin ciddiye hallediliyor, efe küplere biniyordu. Bunun için yattığı yerde hiç sesini çıkarmıyor, bu alavuşun⁶¹ da geçmesini bekliyordu. Zaman ise hiç durmadan akıp gidiyordu. Kâmil Paşa bile bu işe şaşmaya başlamıştı. Takip kumandanlarını sureta muvaffakiyetlerinden dolayı tebrik bile etmişti. Lakin neye yarar, asıl aranan şahıs, Çakırca çetesi meydanda yoktu. Efe o kadar tahrik edildiği halde düşmanlarının ardına düşmüyordu. Eğer kızıp da onların ardına düşse biliyordu ki, bir gün, beş gün ve nihayet bir müddet sonra bir pusuya düşmesi muhakkaktı. Çakırçalı bunun için yattığı yerden hiç kalkmıyor, boyuna kuzu kebabları yiyor, hadiseleri soğukkanlılıkla takip ediyordu. Diğer taraftan hükümet kuvvetleri malum olduğu üzere köylüye "sen yataksın, Çakırçalı'yı bize haber vermiyorsun" diye bir yük odun atıyorlardı. Halk artık canından bıkıyordu. Zenginler köylerinden kaçıyorlardı. Fukaralardan da efeden korkanlar mecburi şehirlere can atıyorlardı. Köyler böylece dağılmaya başlamış ve Ödemiş şehri genişlemeye yüz tutmuştu.

Çakırçalı Mehmet Efe Faaliyette

Aylardır yattığı yerden çıkmayan Çakırçalı, sonunda bu esefli hali yırtmıştı. Bir gün Aydın havalisinde, diğer bir gün Ödemiş mıntukasında, başka bir gün Manisa cihetinde görünmüştü. Onun için yol mefhumu yoktu. Bir gün Köşk'e gelmiş, yatağı Ahmet'in evinde kalmıştı. Ahmet'in

61 Alavuş: Kargaşa, karışıklık (S.Y.).

evi dere kenarındaydı. Halbuki bir gün evvel bir müfrezeye Çakırcalı çetesi ni Ödemiş'e doğru giderken görmüş ve Kara Sait Paşa'ya bu suretle bir rapor vermişti. Köylüler, Çakırcalı çetesinin Ahmet'in evinde saklı olduğunu gidip hükümete haber vermişlerdi. Mülazım Osman Ağa ismindeki müfrezeye kumandanı o sırada Köşk civarında bulunduğu için gelip Çakırcalı'nın bulunduğu evi muhasara altına almıştı. Kara Sait Paşa'ya da mutad teller çekilmiş ve yardım kuvvetleri istenmişti. Kara Sait Paşa, mahal-i müsademeye nizamiye efradıyla kır serdarlarını sevk etmişti. O gün çarpışma akşama kadar devam etmişti. Hatta Kâmil Paşa bile Aydın'a kadar ihtiyar zahmet etmişlerdi. Çakırcalı Mehmet Efe, burada da şöyle bir hile sayesinde muhasara hattını yarıp kaçmıştı. Efe çuvalların içine taş doldurmuş ve takip kuvvetlerine şöyle haykırıyordu:

- Yol verin len geliyon, kahepe anıllar!

Bu şekilde haykırırken, içi taş dolu çuvalları dereye yuvarlıyor, zeybekler ise başka bir semtten kaçıyorlardı. En son kızan taş ile dolu çuvalı dereye yuvarlarken, hükümet kuvvetleri bunları zeybek sanıyor ve mütema diyen ateş ediyorlardı. Artık muhakkaktı, Çakırcalı çetesi buradan imkân yok kurtulamazdı, bunun içindir ki bütün gece paşalara muvaffakiyet telleri yağdırılmıştı. Sabah olunca ne görsünler, derenin içinde yatanlar taşla doldurulmuş çuvallar değil mi? Kara Sait Paşa bu son muvaffakiyetsizliği öğrendiği yerinde ürümüşü. İki gün sonra efe, Kara Sait Paşa'ya hitaben şöyle bir mektup göndermişti: "Paşam oralarda boş çuval başında nâfile bekleme, ben şimdi Sarayköy'ün Baba dağına gidiyorum!"

Kara Sait Paşa, o mağrur kumandan, böyle kendisine meydan okuyan mektubu okuyunca biçare elçiyi dayak altında öldürmüştü. Halbuki elçinin ne kabahati vardı, mektubu götürmezse bu sefer efe onu öldürecekti. Bu mektup hadisesi böyle devam ederken, efe mülazım Osman Ağa'ya karşı bir tuzak kurmuştu. Ondan Köşk deresi baskınının intikamını alacaktı. Kasten şöyle bir vaka tertip ettirdi:

İki köylüyü Nazilli'nin Burhaniye köyü civarındaki çiftliğe gönderip bir soygun yaptırdı ve bu baskını Çakırcalı çetesi yaptı diye yaydı. Osman Ağa, vaka mahalline gidecekti. Müfrezeye çiftliğe giderken, Çakırcalı'nın kurduğu pusuya düştü ve ağa on beş nefer zaptıye ile birlikte öldürüldü. İşte Çakırcalı, elçisini dövenlere böyle mukabele eder ve onları böyle cezalandırır!

Vali Kâmil Paşa bu acıklı hali mabeyne tafsilatıyla yazıp, takip kuvvetleri bir Çakırcalı çetesinin hakkından gelemiyorlar diye Kara Sait Paşa'ya şikâyet ederken, mabeyn de Kara Sait Paşa'ya sıkıştırıp, Çakırcalı çetesinin imhasını müstaceliyetle talep ediyordu. Bu yetmiyormuş gibi, Çakırcalı Paşar dağında, değirmende çevirdiği gönüllü Arnavut müfrezesini de imha

edince hükümetin zayıflığı hayli artmıştı. Osman Ağa müfrezesinden on beş, değirmende de yirmi Arnavutun öldürülmesi, bir anda otuz beş hükümet adamının ölümü, hükümet erkânını cidden düşündürmeye başlamıştı. Çakırcalı'nın diri veya ölü olarak istisaline imkân olmadığına kanaat getiren Vali Kâmil Paşa, Kara Sait Paşa'ya İzmir'e davet etmiş ve

- Paşam sizi buraya şunun için davet ettim, demişti.

- Evet Paşam, herhalde Çakırcalı için olacak!

- Tamam ne iyi anladınız, şimdi sizden kati olarak şunu öğrenmek istiyorum, bu eşkiyayı yakalayabilecek misiniz?

- Paşa hazretleri, elden gelen bütün gayret sarfediliyor, lakin...

- Beni dinleyin Paşa; bu Çakırcalı meselesi devlet ve milletin haysiyeti bahasına uzayıp gidiyor. Artık ne zat-ı şahane, ne de vilayet makamının bu işe tahammülü kalmadı. Bu meselenin daha uzun zaman sürüp gitmesini istemiyoruz. Siyasi meseleler görüşülürken bu Çakırcalı işi karşımıza dikilmektedir. Rumeli'deki siyasi vaziyetler etrafında büyük devletlere teminat vermek isterken bile devletler bize şöyle mukabele etmektedirler: "Daha bir Çakırcalı'nın hakkından gelemiyorsunuz, koskoca bir Rumele'nin emniyet ve asayişinde size nasıl inanalım."

- Sizden bir ricam var, Çakırcalı çetesini on beş gün zarfında hayyen veya meyyiten elde edebileceğinizi bana kati olarak söyler misiniz?

Kara Sait Paşa çok kızmıştı, başını kaldırarak şunları söyleyebilmişti:

- Paşa hazretleri. Çete o kadar geniş bir teşkilata sahipti ki, öyle on beş yirmi günde imhasını mümkün görmemekteyim!

Kâmil Paşa zaten bu itirafı bekliyordu ve Kara Sait Paşa'ya hitaben şu cevapta bulunmuştu:

- Paşa Paşa, madem ki bu şakinin imhasında acz gösteriliyor, oğlum Sait Paşa'ya Çakırcalı'nın dehaleti için çalışmaya memur edeceğim.

Kâmil Paşa'nın bu konuşması üzerine, Kara Sait Paşa yerinden fırlamış ve çıkmıştı. Kapıdan çıkarken de herhalde şu sözleri söylemişti: "Tabii Çakırcalı'nın hâmisini kıymetli oğlunuzdur!"

Kara Sait Paşa vilayet makamından sinirli ve aynı zamanda meyus ve fevkalade hiddetli olarak çıkmıştı. Kâmil Paşa'nın suret-i haktan görüldüğüne ve oğlu Sait Paşa'nın yine perde arkasından yeni bir dram hazırladığına kanaat getirmişti. Hemen makamına varıp mabeyne Kâmil Paşa ile oğlu aleyhinde uzun bir tel çekmiş ve hulasaten şöyle demişti: "Kâmil Paşa İzmir'de vali kaldıkça, şaki Çakırcalı'nın elde edilmesine katiyen imkân yoktur."

Diğer taraftan Kâmil Paşa, Kara Sait Paşa'nın muvaffakiyetsizliğini öne sürerek vilayet dahilinde devam edegelen asayişsizliğin izalesini, ancak Çakırcalı'nın behemehal kabahatinin bağışlanmasında görüyordu. Asayişin zor

kullanılarak temin edilemediğine ve bu halin daha uzun müddet devamına imkân bulunamadığına kanaat getirmişti. Bunun için çeteye dahil şahısları şahsi ve umumi kabahatlerinin afları hakkındaki irade-i seniyye-i cenab-ı padişahinin bir an önce gönderilmesi hususu musirren talep ediliyordu!

Abdülhamid her iki tarafın mütalaalarını ve dileklerini dinlemiş, Kara Sait Paşa'yı haklı bularak ona bir telgraf göndermişti. Bu telgrafta Vali Kâmil Paşa'nın hapsedilmesi talep ediliyordu.

Şimdi burada o zaman Kara Sait Paşa'nın beyannamesi üzerine silahını teslim eden paşa tarafından İzmir cezaevine gönderilen ve şaki İnce Mehmet'inden Ahadoğlu Mehmet'i dinleyeceğiz:

"Kara Sait Paşa mabeynden gelen telgrafi alınca, gece yarısı bir müfrez askerle Vali Kâmil Paşa'nın yalısını çevirmişti. Lakin Kâmil Paşa, daha önceden Kara Sait Paşa'ya gönderilen şifrenin bir kopyasını telgraf müdürü vasıtasıyla ele geçirdiğinden, askerler yalısını çevirmeden birkaç saat önce hazırlattığı bir kayık ile denizden İngiliz sefarethanesine iltica etmişti.* Kara Sait Paşa bu işi de becerememiş, eline yüzüne bulaştırmıştı. Kara Sait Paşa, Alaşehir eşrafından ve mütegalibeden Mütevellî oğlu Tevfik Bey'i Çakırcı'nın yatağıdır diye dövdürmüş ve Manisa cezaevine kapamıştı. Vali Kâmil Paşa'nın oğlu Sait Paşa, Tevfik Bey'i bir gün Manisa cezaevinden çıkarmış ve İstanbul'a kaçırmıştı. Tevfik Bey'in mabeynde adamı vardı. Bunlar derhal faaliyete geçmişlerdi. Kara Sait Paşa'nın idaresizliğinden, muvaffakiyetsizliğinden ve zulmünden Abdülhamit'e teziyatta bulunmuşlar ve şunu ilave etmişlerdi: "Bu zalim adam İzmir vilayetinde takib-i eşkıya kumandanlığında kaldıkça ne Çakırcı'nın ve ne de diğer şakilerin elde edilmesi mümkündür." Bu, Kara Sait Paşa aleyhine ve Kâmil Paşa lehine, valinin oğlu Sait Paşa'nın hazırladığı bir plandı. Abdülhamit derhal Kara Sait Paşa'yı hizmetinden affetmişti. Sait Paşa ordudaki vazifesine dönmüş ve Kâmil Paşa da makamına oturmuştu. Kara Sait Paşa'nın azlı üzerine gerek Kâmil Paşa ve gerek oğlu Sait Paşa ve Mütevellî oğlu Tevfik Bey derin bir nefes almışlardı. Tevfik Bey, İstanbul'dan dönerken Kamalı'nın kayınbiraderi İsmail ve İnce Mehmet ve Gökdeli çeteslerinin affolundukları hakkındaki irade-i seniyyeyi de çıkartmış ve bu iradeyi hamilen Alaşehir'e gelmişti. Halbuki Mütevellî oğlu Çakırcı'nın yatağı değildi. Kamalı ve onun ölümünden sonra yerine efe olan kayınbiraderi Kaymakçılı İsmail efelerin yatağı ve aynı zamanda hamileri idi. O çağda eski Aydın vilayetinde üçgenli bir himaye mevcuttu:

* Kâmil Paşa'nın İngiliz sefareetine sığınması bu olay ile ilgili değildir. Kâmil Paşa 1907'de Aydın valiliğinden azl edildikten sonra İngiliz sefareatine sığınmıştır. Burada Ahadoğlu Mehmet konuyu karıştırmış olmalı. (S.Y)

I. Çakırcı'nın oğlu Mehmet'in hamisi: Vali Kâmil Paşa'nın oğlu Sait Paşa idi ve merkezi İzmir'de idi.

II. Çamlıçalı çetesinin hamisi: Hacı Ali Paşazade Refik Bey idi ve merkezi Aydın'da idi.

III. Kamalı ile İsmail'in hamisi: Mütevellî oğlu Tevfik Bey idi ve merkezi Alaşehir'de idi.

İnce Mehmet Efe ve Çetesi

İnce Mehmet, Ödemiş'in Kurucaova deresi içindeki Kürtlerden Ali Kuş'un oğludur. Bu Kürtler bu derede beş altı hanede otururlardı. Yani başlarındaki Kaymakçı ve Kurucaova'dan kız alıp kız vermişlerdi. Böylece bu köylerde oturan Yörüklerle kanları karışmıştı ve bu derede kati olarak yerleşmişlerdi.

Bu Kürtlerle Çakırcı Ahmet arasında bir macera geçtiği yukarıda tafsilatıyla yazılıdır. İşte Ali Kuş'un oğlu İnce Mehmet büyümüş ve amcası Osman'ı öldüren Çakırcı Ahmet'in oğlundan intikam almayı kafasına koymuştu. Bu sırada askerliği gelmiş çatmıştı. O da bu mukaddes davete icabet etmemiş, Çakırcı Mehmet'i öldürmek üzere dağa kaçmıştı. O günlerde Ödemiş ve Küçük Menderes çayırıklarındaki yirmiyi geçkin çetede yüzlerce Türk delikanlı dolaşır. İnce Mehmet, muhtelif tarihlerde çetesine şu delikanlıları kızan olarak kabul etmiş ve on kişiden ibaret çetesini kurmuştu:

Efe, İnce Mehmet (Kaymakçı'dan Ali Kuş'un oğludur); kızan, Kedi Veli (Kaymakçı'dan); kızan, Pirim Mustafa (Kaymakçı'dan); kızan, Kasapoğlu Küçük Ali (Kaymakçı'dan); kızan, efenin yeğeni Mehmet (Kaymakçı'dan); kızan, Çamurcu Osman (Çaylı köyünden); Yanık Halil İbrahim (Çaylı köyünden); kızan, Muhacir Pehlivan (Bayındır'ın Aslanlar köyünden); kızan, Bıçakçı Arif (Bıçakçı köyünden); kızan, Ahadoğlu Mehmet (Adagide'den).

İnce Mehmet yukarıda adları yazılı on kişilik çetesine dağlarda hem Çakırcı'nın oğlunu arıyor, hem de hayli işler yapıyordu ve çok da canlara kıyıyordu. Bu vakalardan birisini malumat kabilinden ve kızan Ahadoğlu'nun ağzından dinleyelim:

"Bir gün Pirinççi (Gere) köyüne vardık, gece zifri karanlık. Efemiz bizi şu suretle üçe ayırdı ve tertibatını da aldı:

1. Kendisi yanına Muhacir Pehlivan'ı aldı, köy âyanının evine misafirliğe gitti.

2. Yanık Halil İbrahim'in yanına dört kızan verdi ve köy mezarlığına yolladı.

3. Yeğeni Mehmet'i, ben Ahadoğlu Mehmet'i ve bir arkadaşımızı Kızıl Kulak'ın evine gönderdi.

Efemiz bu suretle tertibatını almıştı, biz de yerlerimizi tutmuştuk. Meğer bizim gece köye geldiğimizi gören köylülerden biri atına binip "İnce Mehmet çetesi Piriñçi köyündedir" diye Adagide bucak müdürüne haber vermiş. Oradan Ödemiş'e adam çıkarılmış ve gece yarısı Arnavut mülazım Emin Ağa müfrezesi Piriñçi köyünü çevirmiş. Bizim hiçbir şeyden haberimiz yok, yorgunluk tesiriyle mişil mişil uyuyoruz. Emin Ağa geceleyin köy imamını evinden almış, önüne katmış, sabah namazında ortak ağarmaya başlayınca 'haydi bana âyanın evini göster' demiş. İmam önde, müfrezede arkada âyanın evine gelmişler. Taş merdivenlerin basamaklarından yukarı çıkarlarken İnce Mehmet ayak seslerini duymuş, kapının anahtar deliğinden bakınca Emin Ağa'yı resmi elbisesiyle görmüş. Her men martinisini kaparak bir kere ateş etmiş. İmam vurulup merdivene düşüncü mülazım Emin Ağa da kendisini merdivenlerden alvuya atmış, sokak kapısından dışarı fırlamış ve zaptiyelere ateş emrini vermiş. Ateş başlayınca, biz başımızın çaresine bakarak kaçmıştık. Müsademe o gün akşama kadar devam etmiş, gece gelip çatmıştı. Hükümet takviye kuvvetleri göndermiş, efe gündüz yapılan çarpışmada göbeği altından mühim bir yara almıştı ve kıpırdayamıyordu. Havada hafif yağmur vardı ve bulutlar çok aşağıya inmişti. Müsademeye yalnızca İnce Mehmet ile Pehlivan karşı koyuyordu. Biri mezarlıkta, ikincisi Kızıl Kulak'ın evinde olmak üzere ikiye böiünen biz kızanlar çoktan pabuçları bırakıp kaçmış ve efemizi yalnız bırakmıştık. Efe havanın hafif yağmurlu ve karanlık olmasından faydalanarak Pehlivan'a şu emri vermiş:

- Pehlivan beni sırtına al, evin kenarındaki dereye kaçalım!

Efe burada şu hileye sarmıştı; Pehlivan'ın kaputunu bükmüşler, güzlece toplayıp bir insan şekline sokmuşlar ve yağmurun kesilmesini beklemişlerdi. Nihayet yağmur hafifleyince, Pehlivan İnce Mehmet'i sırtına almış, bir elinde tüfeği, kapı aralığından kaputu dışarı fırlatmıştı. Karanlıkta bu karaltıyı zeybek sanan jandarmalar silahlarını kaputa boşaltırlarken Pehlivan da sırtında efesi İnce Mehmet olduğu halde, aksi istikamete yönelerek dereye inmişti. Bir müddet sonra da dağı tutmuşlar ve kurtulmuşlardı. Mezarlıkta nöbette bulunan Yanık Halil İbrahim ile diğer iki arkadaşı efeye yardım edemedikleri için utandılar ve bir daha efenin yanına gelmediler. Yanık Halil İbrahim başlığı altında bir çete kurup dolasmaya başladılar."

Efe İnce Mehmet'in bu suretle ağır yara aldığı işiten Kaymakçılı İsmail Efe de Ovacak'a gitmiş, İnce Mehmet'i bir ata bindirip emin yataklarından birinin evine götürerek orada gizlice tedavi ettirmişti. İsmail'in İnce Mehmet'e bu kadar yakın alaka göstermesi, hiç şüphe yok ki onun da Çakırcalı'ya düşman olmasındandı. Bir müddet sonra İnce Mehmet'in ya-

rası iyileşmişti. Kaymakçılı İsmail çetesinin, İnce Mehmet çetesinin bazı kızanlarının ve Gökdeli ile arkadaşlarının bir arada Mütévelliöğlu Tevfik Bey delaletiyle 1321 (1905) yılında dehalet ettikleri yukarıda geçmişti. Bu üç çete birleşik olarak yüze çıkınca, herkes köyüne dönmüştü. Kaymakçılı İsmail ile İnce Mehmet aynı köyde otururlardı, Gökdeli kendi köyü olan Gorka'ya gitmiş ve köyüne deştban olmuştu. Şu ufak hadise iki efenin arasının açılmasına sebep olmuştu.

Kaymakçılı İsmail Efenin kayınbabası Hacı Köseoölu Ahmet'in yaman bir köpeği vardı. Bu köpek daima sokak kapısının önünde yatar, yoldan gelen geçene saldırırdı. Bir gün kahveden evine dönen İnce Mehmet'e de saldırmış, o da tabancasını çekerek köpeği öldürmüştü. İsmail Efe, bu işten ötürü İnce Mehmet'e güvenmişti. Gezdiği yerde dostlarına daim şu sözleri söylüyordu:

- Köpeğin hatırı yoksa, sahibinin de mi yok?

İsmail Efe güvenikliğini dışarı vurmuş, İnce Mehmet'e karşı da bunun şirmeye başlamıştı. İnce Mehmet de bu şişkinlikten alınmış, Kaymakçı köyünü terk etmeye karar vermişti. Zaten meşhurdu: "Kırk derviş bir postakide oturmış, iki horoz bir çöplükte geçinememiş."

Yukarıda geçtiği üzere, yüzbashi Arnavut İsmail Ağa Kara Sait Paşa maiyetinde ve takib-i eşkiyada bulunmak üzere Ödemiş'e gelmiş, Çakırcalı'nın aleyhtarı efeleri soruşturmuştu. Bunların içerisinde de İnce Mehmet kendisine tavsiye edilince onunla bir Arnavut besası yapmıştı. İşte İnce Mehmet bu besayı müteakip Bademiye köyü kır serdarı olmuş ve Bademiye köyünün asayişine bakmak üzere kendi aklının yettiği mertebede hazırlık yaparak idareyi eline almıştı. Efe İnce Mehmet Bademiye'ye kır serdarı olunca, ilk iş şunları ele almıştı. Şimdi burada sözü Bademiyeli Nuri Gökahmet'e bırakıyoruz:

"Efe ilk iş olarak Bademiye eşrafından Semerci Hacı'nın oğlu Hacı Mehmet'in kızını cebren kaldırdı ve kaçırdı. İmamları çağırıp zorla nikâh kıydırdı. Bundan sonra köyün inzibat işlerini eline aldı. Köylüden türlü bahanelerle para toplamaya, vermeyenleri de dövmeye başladı. Dayakla hakkından gelemediği bazı zenginleri soydurmak için de başka bir yol buldu. O günlerde dağda gezen Saroölu'nu üç kızıyla Bademiye hududuna çağırıp ve onu bu soygunculuk işiyle vazifelendirdi. Bu da yetmiyormuş gibi daha da ileri giderek Karcioölu'nun (Kapıcioölu) Hicaz'a gitmek üzere bıraktırmış olduğu kırk Osmanlı altını elinden aldı. Bu tahammülsüz halleri gören köyümüz zenginleri -ki onlar da Hicaz'a gideceklerdi- Efe İnce Mehmet'ten çekindiklerinden, daha doğrusu korktuklarından gizlice Ödemiş'e kaçtılar. Kaymakama şikâyetle bulundular ve müsterek imzaladıkları bir dilekçeyi de ona sundular. Dilekçenin muhte-

viyatı hulâsaten şöyleydi: ‘Bizleri bu zalim adamın elinden kurtarın, yoksa Bademiye köyü dağılacak.’

Bu dilekçeyi kaymakam derkenar ederek yüzbaşı Arnavut zaptiye ağasına havale etmişti. Yüzbaşı da ikinci bir derkenarla dilekçeyi Bademiye asayişine memuren gönderdikleri dostu kır serdanı İnce Mehmet Efey'e havale etmez mi? Efe dilekçeyi imama okutup içindekileri öğrenince, bu sefer kendisinden şikâyet eden ve dilekçede isimleri bulunan köylüleri aramaya başlamıştı. İnce Mehmet köylüye karşı tazyikini daha da fazlaştırdı. Hali vakti yerinde, bir parça malı ve evinde yiyeceği ekmeği bulunanları da sokak ortasında tutup alenen dövmeye ve küfür etmeye başladı. Zulmünü arttırdıkça arttırmıştı. İnce Mehmet o günlerde altı kişilik maiyetleriyle Bademiye’de bir derebeyi olmuştu. Sanki Voyvoda Koca Kılıc mezarından kalkmış da Bademiye’de eski makamına oturmuştu.⁶²

İnce Mehmet bu suretle Bademiye’de bir derebeyi gibi aklının estiğini işlerken, dostu ve kendisiyle Çakırca’yı öldürmek üzere Arnavut besası yapan İsmail Ağa’yı vilayet makâmı muvakkaten İzmir alay merkezine almıştı. Zira, vilayet makâmı Çakırca’yı yüze çıkarmak niyetindeydi. İsmail Ağa da Çakırca’nın bir numaralı düşmanıydı, [bunun için] vilayet merkez bölüğü mülhakasına verilmişti.

Bademiye köyü, beş mahallesi altı yüz hanevi geckin nüfusu. meyvelik sulak arazisi ve hassaten razaki üzümleri ile cihanşümül bir şöreti haizdi. Bu köy, Aydınogulları’ndan Fatih Mehmet Bey’in üçüncü oğlu İbrahim Bahadır Bey’in hükümet merkezliğini yapmıştı. Bunun için medeni ve çok çalışkan bir halkı vardı. Bu köy halkı, eski bir medeniyet merkezi olması ve göreneği ile de şöhet almıştı.

Halkın, efenin her gün artan bu zulmü karşısında yapabileceği bir işi kalmıştı. O da İzmir’e gidip ikinci bir dilekçeyi valiyeye vermek ve onu görmek. Nitekim öyle oldu. Köyün zenginleri bir araya gelmişler ve bir istişareden sonra içlerinden birkaç şahsı gizlice İzmir’e göndererek bu işin bir çaresine bakmaya karar vermişlerdi. Şikâyet ehli, dilekçeyi ellerine alıp birlikte Vali Kâmil Paşa’ya vermişler ve ona yana yakıla dertlerini dökebilmişlerdi. Vilayet makâmı bu dilekçeyi uzunca inceledikten sonra, İzmir jandarma alay kumandanı Arnavut Hayrettin Bey’in tavsiyesiyile, merkez bölüğüne bağlı mülhakadan seyyar jandarma bölüğü kumandanı yüzbaşı

62 Koca Kılıcı namıyla anılan bu adam, Bademiye’de voyvodaydı (1795-1820). Koca Kılıcı’nın Bademiye ile Mezgitli köyleri arasında geniş çiftlikleri vardı. Bu çiftliklerin ortasında, bugün hâlâ Kılıcı Tepesi denilen mevkiide voyvodanın bir kulesi bulunurdu. Bugün dahi halk arasında şöyle laf edilmektedir: “Bu kulenin alt katında kırk çift çizme her daim asılı durur, ahırında kırk çift öküz beslenirmiş.” Bundan anlaşılır ki, Kılıcı’nın ziraat işleri bu kadar geniş ve o nispette verimli ve maiyeti de oldukça kalabalıktır.

Arnavut İsmail Ağa’yı İnce Mehmet’in tenkiline memur etmişti. Bak sen şu feleğin içine. Daha bir yıldan kısa bir süre önce İsmail Ağa ile İnce Mehmet, Çakırca’yı öldürüp derisine saman doldurmak üzere Arnavut besası yapmışlar mıydı? Şimdi besa ne olacaktır?

İsmail Ağa, can ciğer dostu İnce Mehmet’i öldürmek üzere vilayetten yazılı bir emir almıştı. İsmail Ağa, kendi maiyetindeki gönüllü Arnavutlardan on beş nefer seçmiş ve mülazım Ali Efendi de yanında olduğu halde Ödemiş’e hareket etmişti. Ödemiş’te yüzbaşı Süreyya Bey de maiyetindeki nizamiye askerleriyle kendisine iltihak edince, bu takviyeli müfreze hayli kuvvetlenmişti. Yüzbaşı İsmail Ağa, İnce Mehmet’i ürkütmemek için şöyle bir plan kullanmıştı. Önce Keles (Kiraz) nahiyesine gidecek, oralarda kıyıda bucakta gizli gizli dolaşan Kırköylü Kel Hasan’ı tutup Ödemiş’e gönderecekti. Oradan da Balyanbolu (Beğdağ) bucağına geçerek Halı köyünden Emirli köyüne varıp İsmail’i evinde basacaktı. Bu mutasavver plan, muvaffakiyetle başarılı ve sabahleyin erkenden Bademiye’nin kiraz bahçelerine ulaştılar. İki müfreze bahçeler içinde istirahat ederken şöyle bir karar almışlardı: Birinci müfrezedeki on beş Arnavut -başlarındaki Suparalarna bağlı mavi püsküller göğüslerine doğru sarkık ve ayaklarında güllü yemenileri, omuzlarında martinileriyle milli kıyafette- ve yüzbaşı Arnavut İsmail Ağa ve muavini Mülazım Ali Efendi beraberce Bademiye’ye çıkacaklardı. Yüzbaşı İsmail Ağa, maiyetindeki Arnavutlara kendi lisanslarıyla şöyle demişti:

- Biz mülazım Ali Efendi ile mahkemede oturacağız ve efeyi de yanımıza çağıracağız. Siz dışarıda kahvelerde oturacaksınız ve kahveye gelen zeybekleri göz hapsine alacaksınız. Mahkemede silah patlayınca siz de silahlarınızı ateşleyeceksiniz.

İsmail Ağa, müfrezesi efradına bu emri verdikten sonra, ikinci müfreze nizamiye kumandanı yüzbaşı Süreyya Bey’e de şöyle demişti:

- Süreyya Bey, sen de askerlerinle köyü geriden abluka altına almak üzere bir kuşatma yaparsın ve kendin yalnız olarak bize köyde iltihak edersin!

Bu olaylardan tabii İnce Mehmet’in haberi yoktu. O evinde hanımıyla kahve içiyordu. Zaten bu tertibatı böyle gizlice almaktan kasıt da efeyi şüpheye düşürmemekti.

Çakırca’yı Öldürmek Üzere Arnavut Besası Yapanlar Şimdi Birbirlerini Öldürüyor

Plan tatbik ediliyordu. Şimdi burada İnce Mehmet çetesinde kızan olan Ahadoğlu’nu dinleyeceğiz:

“Yüzbaşı Arnavut İsmail Ağa, yanında mülazım Ali Efendi ve on beş Ar-

navut kır serdan olduğu halde köye çıka geldiler. Ben o gün köyde nöbette idim. Yüzbaşı beni ayakta ve çarşıda gezinir görünce yanına çağırıldı. Ben koşarak yüzbaşının yanına vardım, İsmail Ağa bana birşey söylemeden önce:

- Hoş geldin beyim! dedim ve yüzbaşının atını elinden aldım. Semerci Emin'e gezdirmesi için verdim ve tekrar yüzbaşının yanına vardım.

- Efe nerede?

- Evindedir efendi.

- Haydi çağır gel görüşelim! dedi.

Ben de koşarak efenin çarşı içinde kiraladığı Hacı Bayram'ın evine gittim. Yüzbaşı ile mülazım mahkemeye doğru ilerlediler Arnavutlar da kahvelere dağılmışlardı. Ben efenin evine vardım,

- Efe, yüzbaşı İsmail Ağa geldi, seni çağırıyor! dedim.

- Nerede?

- Kadı Tafıl Efendi'nin yanında mahkemede bekliyor.

Efe hemen Brovnink tabancasını çıkarıp yokladı, fişenlerin tamam olduğunu gördü. Tekrar beline soktu ve bana 'arkamdan kalma' emrini verdi. Efe evinde hasta olup yatan Kedi Veli'ye de:

- Allahısmarladık Veli, biz gidiyoruz, yüzbaşı İsmail Ağa gelmiş, bakalım ne diyecek!

Veli yattığı yerden 'uğurlar olsun efe' diye mırıldandı ve tekrar yorganını başına çekti. Biz ikimiz önde, efe arkada yola çıktık. Giderken Küçük Ali'ye rastgeldik. Efe onu yanına çağırıldı, kulağına eğildi ve bir şeyler fısıldadı. Bunu gören diğer arkadaşlarımız koşarak efenin yanına geldiler. Küçük Ali de arkadaşlarına efenin emirlerini söyleyince hepimizin yüreğine bir tavşan korkusu girmişti. Arkadaşlar aldıkları talimat üzerine topluca bir yerde oturmadılar. Dağınık bir halde çarşının ötesine berisine ve muhtelif mahallere dağıldılar. Hadisata intizar ediyorduk, kızanlar çarşıda gezinirken Arnavutlar da onların peşlerini bırakmıyorlardı, bazıları beraber kahve içiyorlardı.

Efe önde ben arkasında mahkemeye kadar vardık. Efe mahkemeye girince ben hemen kapıdan geri döndüm. Ne olur ne olmaz diye yine nöbet bahanesiyle eski yerimi beklemeye gittim. Kaçmak için kendime münasip bir yer olarak seçtiğim dere kıyısında ve üç yol ağzında güya diğer arkadaşlarıma sezdirmemek için sanki nöbette gibiydim. Burada tetik üstü dururken bir kere sağuma baktığımda ne görsem beğenirsiniz, köyün doğusundan yüzbaşı Süreyya Bey atının üstünde bana doğru gelmiyor mu? Çaresiz koştum, atını elinden aldım. Süreyya Bey bana şunları söylemişti:

- İsmail Ağa nerede?

- Mahkemede kadı Tafıl Efendi'nin yanındadır beyim!

Süreyya Bey mahkemeye doğru giderken, ben elimdeki atı köylüler-

den birine verdim, koşarak yerime döndüm. Bu sırada mahkeme odasından üç el birden silah patladı. Ben hemen dereye sarktum, çay yukarı koştum. Bundan sonrasını bilmiyorum. Soluğu Ovacık yaylasında aldım."

Mahkemede hadise nasıl cereyan etmiştir, burasını da o gün köyde bulunan Nuri Gökahmet'den dinleyelim:

"Bizim Bademiye köyü birçok bucak merkezinden büyüktür, daha doğrusu kalabalıktır. Bunun içindir ki, öteden beri hükümet halkın miras, nikâh gibi şer'î işlerini yapmak üzere Bademiye'ye bir kadı tahsisatı vermiştir. Kadı da icar ettiği evin alt katındaki dükkânı mahkeme salonu olarak kullanırdı. Dükkândan eve bir iç kapı marifetiyle girilir ve çıkılırdı. Kadı Tafıl Efendi Arnavuttu. Yüzbaşı İsmail Ağa da Arnavut olduğu için Bademiye'ye her gelişinde hemşehrisini ziyaret ederdi. O gün de öyle olmuştu. Şimdi mahkemede beş şahıs toplanmıştı: 1. Kadı Tafıl Efendi, 2. Yüzbaşı İsmail Ağa, 3. Mülazım Ali Efendi, 4. Efe İnce Mehmet, 5. Kızan Küçük Ali. Küçük Ali mahkeme eşliğinde çömelmiş, efenin emirlerini bekliyordu. İsmail Ağa, hadisede kadı bulunmasını diye ona şöyle bir tekil yapmıştı:

- Tafıl Efendi haydi bize biraz üzüm getir de yiyelim!

Kadı Tafıl Efendi'nin aralık kapıdan içeri girmesiyle elinde bir tabak uzum olduğu halde geri dönmesi bir olmuştu. Meğer kadının hanımı öğle yemeğine hazırlık olmak üzere bir tabağa üzüm doldürmüş ve yıkadıktan sonra masanın üzerine koymuşmuş. Kadı da bu üzümü görünce alıp misafirlerine getirmişti. Bizim Bademiye'nin razaki üzümü cihanda meşhurdur. Kadı Tafıl Efendi üzüm tabağını İsmail Ağa'nın önüne korken,

- Buyurun yüzbaşım! diyerek sedirin kenanna bırakmış ve yerine oturmuştu. Yüzbaşı ne düşünmüş, halbuki ne olmuştu. Plan tatbik edilememiş, iki zabıt efeyle yalnız kalamışlardı. Yüzbaşı ne yapısın, önüne konulan üzümünden zoraki yemeğe başlamış, bir çilkim üzüm koparmıştı. Efe de yüzbaşısı takip etmiş, o da bir çilkim üzüm koparıp ağzına götürmüştü. Efe ikinci çilkimi koparmak için elini çanağa uzatırken yüzbaşı efenin her iki bileğinden kavramış ve

- Yeter gayrı yaptıkların Mehmet! diye bağırarak efeyi kendine doğru çekmiş, onu altına almıştı. İnce Mehmet bir el çabukluğu yaparak sağ kolunu bütün hiddetiyle çekip kurtarmış ve belindeki Brovnink tabancasını üç el boşaltmıştı. Yüzbaşı yediği kurşunların tesiriyle kan acısıyla boğuşurken mülazım Ali Efendi de belindeki Çerkez kamasını kınından sıyrıp efeye saplamıştı. İki dost birbiri üstüne yığılmış, her ikisi de ölmüştü. Kadı Tafıl Efendi de aralık kapıdan tekrar içeri kaçmıştı. Mahkemeye gelmekte olan ve silah seslerini yolda işiten yüzbaşı Süreyya Bey de mahkemeye vardığında iki şahsın kanlar içinde yattığını görmüştü. Bu baskı-

nın böyle elim bir sonuçla bitmesinden tabii üzülmüştü (14 Ağustos 1322/1906).

Mahkeme içerisinde bu hadise cereyan ederken, Arnavutlar da sabah-tan alınan parola mucibince çarşıda, kahvelerde bulunan diğer kızanları ve zeybekleri göz hapsinde bulunduruyorlardı. Mahkeme içerisinde üç el silah birbiri ardınca patlayınca Arnavutlar da kahvelerde dağınık bulunan veyahut sokakta gezmekte ve dolaşmakta olan diğer kızanlardan Küçük Ali'yi mahkeme kapısında, Çamurcu Osman'ı, efenin yeğeni Mehmet'i ve Pirim Mustafa'yı da köy umumi helasını (baraka) siper ederlerken vurmuşlardı, Pirim Mustafa'nın müdafası Ahadoğlu'nu kurtarmıştı.

Efenin evinde hasta yatan Kedi Veli ise silah seslerinden ürkerken yatağından can havliyle kalkmış, İnce Mehmet'in karısının peştemallerini örtünerek kadın kıyafetinde yüzü kapalı olduğu halde sokağa fırlamıştı. Dere kenarını takip ederek değirmene iltica etmiş ve orada saklanmıştı. Değirmenci mülazım Ali Efendi'ye haber vererek onu yakalatmış ve böylece Kedi Veli diri olarak ele geçirilmişti."

İşte İnce Mehmet çetesinden o gün yalnız Ahadoğlu kaçarak kurtulabilmişti. Hadise Ödemiş'te duyulunca derin bir teessür yaratmıştı. Öğleye doğru altı ölü, bir de hasta Kedi Veli iki kağı arabası içinde Ödemiş'e getirilirken, volda Arnavutlar öfkelerinden martinilerinin namlu ve dipçikleriyle dürtü dürtü elleri kolları bağlı Veli'nin vücudunu delik deşik ederek yüzbaşlarının intikamını alıyorlardı. Kedi Veli de araba içinde bu suretle bağırta bağırta öldürülmüştü. İnce Mehmet çetesi de böylece imha edilmiş, ölümler Ödemiş hükümet konağı önünde ve karşıdaki postahane duvarına birer tahtaya bağlanarak halka teşhir edilmişti. Halk da sürek sürek gelip cansız yatan beş zeybeğin hal-i pür melallerini seyre dalmıştı. Yüzbaşı İsmail Ağa'nın cesedi de memleket hastahanesinde ykanmıştı. Yüzbaşı, namazı Büyük Cami'de kıldandıktan sonra, o zaman Emmioğlu mezarlığı denilen ve şimdi Mezarlıkbaşı'nda meydanlığa kalbedilen mahalle gömülmüştü. Yüzbaşının mezar taşındaki tarih 18 Ağustos 1322'dir (1906).

İnce Mehmet çetesinden kurtulan biricik adam, bize beyanat veren Ahadoğlu Mehmet'tir. Ahadoğlu Mehmet, dereyi takip ederek Bıçakçıgere köyüne varmış, ordan Çerkez köyüne (Ertuğrul) gidip Çakırca'nın düşmanı Çerkez Mahmut'ta misafir kalmıştı. Sekiz ay dağlarda yalnız dolaşmış, nihayet Kara Sait Paşa zeybekleri teslim olmaya davet edince, o da diğer bütün zeybekler -Çakırçalı müstesna- gibi silahını hükümete teslim etmişti. Burada sözü tekrar Ahadoğlu'na bırakıyoruz:

"Ben dayım Adagümeli Hacı Mehmet Ağa'ya sığındım, onun delaletiyle kaymakama gidip teslim oldum. Divan-ı harbe verildim, divan-ı harp bana büyük bir ceza verdi (ölüm cezası). İzmir mahpushanesinde cezamı

çekerken, hürriyet ilan edildi, Jön Türkler geldiler, mahpushane kapılarını açtılar bizi (ne kadar cezalı adam varsa) serbest bıraktılar."

Dağda gezen efeler arasında İnce Mehmet'ten daha cesur ve daha kıyak olanları şüphesiz ki çoktur. Bunlara türkü yakılmayıp da İnce Mehmet'e yakılmış olmasında, ne de olsa hadiseye yine Arnavutlar'ın karışmasının büyük dahli ve tesiri olmuştur. Yüzbaşıyı tabanca ile öldürmesi halk arasında bir kahramanlık sayılmıştır. Baştaki zabıt Arnavuttur. Efe otururken bileğinden ansızın yakalanıp kancıklanması ve onun da bir fırsatını bulup yüzbaşıyı öldürmesi, Türk köylüsünün öteden beri bu havalide muhtelif şekillerde sürüp giden milliyet davasının yeniden şahlanmasına sebep olmuştur. İşte bu türkü de İnce Mehmet'le bütünülenmiştir. Bu türkünün metnini aşağıda veriyoruz. (Bu türkü, Ödemişli sanatkar Kâhya İbrahim'in iki telli lirik sazıyla ve bay Avni Güler'in de söylemesiyle plağa alınmıştır. Plak numarası Kolombiya No:18813). İnce Mehmet türküsi gerek Ödemiş'te ve gerekse bütün yurttaki Gereli Zeybeğe yakılan koşmadan sonra en çok sevilen ve söylenen bir havadır. Bu türkü Ödemiş'te olduğu kadar Aydın ilinde de çok şayidir. Gerek Ödemiş'te ve gerekse Aydın havalisinde söylenen her iki türkünün metinlerini ayrı ayrı kitabımıza alarak sayın okurlarımıza sunuyoruz:

İnce Mehmet'in Ödemiş'te Şayı Olan Türküsi

I

İnce Mehmet aman martini takmış koluna
Selam verir efem hem sağına soluna
Emine hanım aman rastık çekmiş kaşına
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir
Bu gençlikte efem aman zulüm bana zor gelir.

II

İnce Mehmet aman inip gelir inişten
Her yanları efem görünmüyor gümüşten
Benim efem aman şimdi gelir cümbüşten
Aman Beyler Beyler avdan geldim yorgunum
Yorgun değilim ben güzele vurgunum

III

Sık sık öter aman Mezgiti'nin dibeği
Çifte atar aman yüzbaşının yüreği
Benim yarım aman anasının da bebeği
Aman Beyler Beyler ben ne olduğumu bilmedim
Eller gibi aman ben vademle ölmedim

IV

Bademiye ile Mezgitlinin arası
Pek mi koykun aman İnce Mehmet'in yarası
Bu baskın da aman Osmanlıya yüz karası
Akan çaylar çaylar kan göründü gözüme
Memileci kızı aman sürme mi çekmiş gözüne

V

Sallanıyor aman mahkemenin dalları
Kurşunî mavi aman İnce Mehmetin şalvarı
Kasapoğlu aman vurmayın diye yalvarır
Aman dostlar dostlar ben ne olduğumu bilmedim
Bileydim de aman Velime de alaydım

VI

Baskın geldi Bademiyeye dayandı
Bu korkudan bütün köylü uyandı
İnce Mehmet aman silahına dayandı
Akan çaylar çaylar kan göründü gözüme
Benim yarım sürme mi çekmiş gözüne

VII

Bademiyede bir incecik kış oldu
Duyan duydu duymayanlara düş oldu
İnce Mehmet aman kara toprağa eş oldu
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir
Bu gençlikte efem aman (zulüm) ölüm bana zor gelir.

Aydın Havalisinde Şayi Olan İnce Mehmet Türküsü

I

Sık ormanlık aman Ödemiş'in yolları
Masmavidir efem cepkeninin kolları
Benim yarım aman vumayın diye yalvarır
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir.

II

Vurma da efe ben canıma doymadım
Doydum ama efem yar safasın sürmedim
Çok il gezdim aman senin gibi görmedim
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir.

III

Gide gide gitmez oldu dizlerim
Ağlaya ağlaya görmez oldu gözlerim
Nazlı yare aman geçmez oldu sözlerim
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir.

IV

Atımı da bağladım kara servi dalına
Sürme mi çektin a yarım ela gözüne
Tutma dedim tuttun şu yosmanın sözünü
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir.

V

İnce Mehmet çadır kurmuş Ödemiş'in yüzüne
Aynalı martini alverin efem dizine
On beş yılı ben almışım gözüme
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir..

VI

İnce Mehmet martini asmış koluna
Selam verir hem sağına soluna
Nasıl kıydın efem yüzbaşını canına
Aman Beyler Beyler bu yer bana dar gelir.

Çakırcalı Mehmet Efe bu iki yaman düşmanından büyük bir şans ka-
bilinden zararsız bir surette kurtulmuştu. Vilayet onu yüze çıkarmaya uğ-
raşırken, o İnce Mehmet'in Bademiye'ye kır serdar olduğunu öğrenince sı-
ra Kaymaklı İsmail'e gelmişti. Bu ikinci düşmanını da öldürecek, ondan
sonra yüze çıkacaktı.

Çakırcalı'nın Kaymakçı'yı Basıp Kamalı'nın Yeğeni
İsmail Efe'yi Öldürmesi

Çakırcalı Mehmet Efe'nin Birgi'de Dede'nin bahçesinde Kamalı'yı ba-
sıp öldürdüğü yukarıda geçmişti. O gün Kamalı çetesi üçe ayrılmıştı: 1.
Kaymaklı İsmail, 2. Gökdeli Mehmet, 3. Deli Ayanoğlu Hüseyin. Alaş-
hırlı Mütevelloğlu Tevfik Bey, İnce Mehmet çetesi dahil bu dört çeteyi
İsmail Efe çetesi namı altında yüze çıkarmıştı. Efe İsmail de kendi köyü
olan Kaymakçı'ya gelip, işiyle gücüyle meşgul olmaya başlamıştı. Çakırcalı
da İsmail Efe'yi öldürüp yok etmek üzere bir gün Kaymakçı'yı basmıştı.
Burada sözü İsmail Efenin kızı Dudu Turan'a bırakıyoruz:

"1323 (1907) yılının Mart ayının ilk haftasıydı. Çakırcalı çetesi ak-

şamdan köyümüzün mezarlığına girmiş, o gün akşama kadar mezarlıkta ulu ağaçların altında saklanmıştı. Akşam ezanına yarım saat kala gün batmak üzere iken, mezarlık gediğinden köye atlanmışlar, önelerine çıkveren iki köylüden Hail Kabaoğlu Ahmet ile Deli Efelerin oğlu Hasan'ı oracıkta öldürmüşlerdi. Bu adamlar bahçelerinde o gün akşama kadar çalışmışlardı ve evlerine dönmek üzere yoldan geçiyorlardı. Bunlara atılan iki el silaha işiten babacığım İsmail, hemen dedem Hacı Köseoğlu Ahmet'in evine koşmuştu. Çünkü vaktiyle orada bir martini saklamıştı. Babam martiniyi sakladığı yerden çıkarmış, mazgal deliğinden köyde olup bitenleri tarassut ediyordu. Bir de ne görsün, Çakırcalı Mehmet köyü abluka etmek üzere kızanlarını vazifelendirmekle meşgul değil mi? Kızanlardan kardeşinin oğlu Kürt Ali'yi köyün kuzey tarafındaki tepeye, ikinci kızını köyün batısındaki mezarlık kenarına göndermiş ve kendisi de diğer kızanlarıyla birlikte bizim evimize gelmişti. Babamı bulamayınca çıkıp doğruca dedem Hacı Köseoğlu Ahmet'in oğlu Hasan'ı kapının önüne getirmişti. Çakırcalı oracıkta onu öldürürken babam içeriden ve mazgal deliğinden bunu görmüştü. Bu yapılan zulme karşı kendini tutamamış, böyle gözünün önünde kayınbiraderinin öldürüldüğüne şahit olunca gayri ihtiyari martiniyle mazgal deliğinden ateş etmişti. Çıkan kurşun harika kabilinden Çakırcalı Mehmet'in elindeki gümüş bilezikli martininin kundağını parçalamış, fakat efeye bir şey olmamıştı. O zaman Çakırcalı bu meçhul kurşunun nereden geldiğini bilememiş, sağını ve solunu tetkik ederken tehevvrüle⁶³ küfrü savurmuştu:

- De gidi kökdinlinin oğlu!

Çakırcalı'nın bu küfrünü işiten ve köyü tarassuta memur edilen Kürt oğlu dayısına şöyle haykırmıştı:

- Dayı, ateş önündeki evden çıktı, oraya dikkat et!

Bu hadiseler devam ederken, babam İsmail martinisine ikinci kurşunu yerleştirmekle meşgulmüş. Çünkü martini toprak içinde epeyce nemlenmiş ve küflenerek mekanizma çalışmaz bir hale gelmiş. Babam telaş arasında elindeki tüfeğiyle oynarken dışarıda olup bitenden tabii haberi olamamış. Çakırcalı ise Kürt oğlu'nun ihbarı üzerine kızanlarından birini köyün bakkal dükkânına göndermiş, getirttiği bir tenekede gaz yağı babamın bulunduğu evin pencerelerine ve kapılarına döktürmüş ve evi ateşlemiş. Ateş az zamanda her yeri sarınca, babamın da oda içerisinde elbiseleri tutuşmaya başlamış. Diri diri yanmaktansa, bir kurşunla ölmeyi tercih eden babacığım hemen sokağa fırlayınca, kapının önünde onu öldürmüşler. Ondan babamın amcasının evine giderek onun da evini ateşe vermişler. Bu

63 Tehevvrü: Öfkelenme, köpürme (S.Y.).

ikinci ev de yanarken sokaktan geçmekte olan Koçu Halil de oracıkta kabahati olmadığı halde öldürülmüştü. Çakırcalı'nın oğlu o gün öfkesinden deli gibi bir sağa ve bir sola koştururken daha kana doymamış olacak ki, sesinin çıktığı kadar şöylece bağırır:

- Ben bugün daha kesecek adam arıyorum!

O dakikada pek tabii olarak köyde çıt yoktu. Herkes çoluk çocuk korudan evlerine kapanmış bu kanlı faciyanın sonunu bekliyordu. Köyümüz iki mahalleden müteşekkildir; biri Küçük Kaymakçı, diğeri Büyük Kaymakçı. Bu iki mahalle halkı o dakikada tir tir titriyorlardı. Çakırcalı'nın oğlu ise, artık meydana kesecek insan bulamayınca kuyu başına varmış, kızanlarından birisine:

- Bana kuyudan bir kova su çekin, elimi yüzümü yıkayayım! demişti:

Kürt Ali koşarak gelmiş, kuyudan bir kova su çekmişti. Efe de martini-sini duvara dayayıp ibrişimden mamul iç gömleğinin oyallı kollarını geriye çekmiş, çıplak kollarını ve yüzünü güzelce yıkamıştı. Üzerindeki cepkeninde olan kan lekelerini silahlığı arasından çıkardığı ipekli mendiliyle güzelce temizledikten sonra abdestini almış, geçmek üzere bulunan akşam namazını kılmak için köyümüzün küçük tahta minareli mescidine gidip kemal-i huşu ile (!) namazını kılmıştı. Efe namazını kılarken kızanlar da kuyu başında yılanmışlar, çevrelerini bellerinden çıkarıp yüzlerini silmişler ve hep beraber cami kapısının taş basamakları üzerine çömelerek efelerini beklemişler. Efe bir müddet sonra namazını eda etmişti. Namaz sonunda bugün işlemleri olduğu günahların bağışlanması için tanrıya dua ederken, mescit kapısındaki kızanlar da sanki içlerinden amin diyorlardı.

Efe namazını müteakip kendisini bekleyen kızanlarını etrafına alarak, meçhul bir semte doğru cehennem olup giderken, ateşlediği iki evin alevleri hâlâ köyü aydınlatıyordu. Çetenin bırakıp gittiğini gören köylüler, neden sonra korka korka evlerinden çıktılar. Muhtar hemen deştbanı Birgi'ye gönderip, vakadan hükümeti haberdar etmişti. Köylümüz de yanmakta bulunan evleri söndürmeye başlamıştı. Köylülerin bir kısmı da ölülerin başlarına toplanmış, onları köpeklerin tasallutundan koruyordu. Sabah olunca, zaptiyelerle birlikte gelen müdde-i umumi muavini Agop, belediye ve hükümet doktoru İsak ve zaptiye ağası yüzbaşı tahkikata başlamışlar, ölülerin defnedilmelerine izin vermişlerdi. Heyet daha sonra Ödemiş'e dönmüştü."

Ayasuret ve Gere Vakaları

Kaymakçı hadisesi üzerinden bir müddet geçtikten sonra Çakırcalı'nın oğlu bu sefer Gere köyünü basmıştı. Bu köyde -hatırlarda olduğu üzere- Çakırcalı Ahmet, kızını Yetimoğlu Mehmet'i evlendirirken (Kuruca-

ova'da), düğün esnasında İbadlı'nın Tahir [İbrahim olması gerek] ona kurşun atmıştı. Çakırcalı Mehmet, babasına kurşun atan bu İbadlı ailesine karşı içinde sönmez bir kin saklamıştı. Gerçi İbadlı İbrahim ve Çakırcalı Ahmet ölmüşlerdi, ama çocukları sağdı. Bu babadan kalma kin ise efede hâlâ bakıydu. İbadlı'nın oğlu Tahir, Çakırca'nın oğlundan çekiniyor, fakat hiç korkmuyordu. Ne olur olmaz daim evinde bir martini bulundururdu. O biliyordu ve takdir de ediyordu ki "su uyur, düşman uyumaz!" Ne doğru bir söz! İşte Çakırcalı'nın oğlu Mehmet, babasının intikamını almak üzere bir gece gelip Gere köyünü çevirmiş ve doğruca gelerek İbadlı'nın oğlu Tahir ile karısı Fatma'yı kesmişti. Aklî sıra babasının intikamını İbadlılar'dan almıştı! O gece Gere'den Ayasuret'e (kendi köyü) uğramış, burada da kendi teyzesini kesmişti. Oradan Kara Halil oğlu Ali'nin evine girmiş, onu da evinde öldürmüştü ve sonra da kollarını sallaya sallaya cehennem olup gitmişti!

Bu Çakırcalı çetesi neden bir türlü ele geçirilemiyordu? Bunda sebep çoktu: Evvela halk dehşeti korkutmuştu. İkinci olarak efenin beşinci kol teşkilatı olağanüstü kuvvetli ve emniyetle çalışıyordu. O derece çalışıyordu ki, bu teşkilatın başında bulunan şehir, kasaba ve köylerin zenginleri, muhtarları ve imamları efenin hep yatakları idiler. Burada muhterem okuyucularımızın Yusuf deresi köyü hocası Salih Efendi'yi dinlemelerini ve bu hadiseyi ibretle muhakeme etmelerini rica ediyoruz:

"Ben her akşam yatışı namazını kıldırım. Birinci vazifem odama çekilmek ve lambamı yakmaktır. O lambanın üç türlü ödevi vardı:

1. Lamba pencerede yanmıyorsa, köyde hükümet kuvvetleri var demektir. O gece efe köyde zaptiyeler olduğunu bilir.

2. Lamba kısık ise köye hükümet kuvvetleri gelmişler ve gitmişler demektir.

3. Pencere lambasız ve karanlık ise köy boştur. O gün köye gelip giden yoktur!"

Muhterem okuyucularım, köyün imamı bu teşkilatı başta kendisi idare ederse, dağdaki tepeden efe bu lambayı (*Helyosta*) götürür ve imamlara muhabere ederse bu zeybek ele geçer mi? Köye gelen hükümet kuvvetleri önce muhtarı arar. Halbuki imama gazı verip muhabereyi temin eden muhtardır. Efe akşam olunca hangi köye varsa, içeride ne var ne yok *Helyosta* muhaberesinden öğrenirdi. İmamın lambası yanmıyorsa kollarını sallaya sallaya gece karanlığında köye girer, doğruca köyün ağasının kapısını çalar ve içeri dalar. Tabii bu muhterem misafirlerle hemen tavuklar, hindiler ve kuzular kesilirdi. Karnları doyurulan misafirler sabah ezanına kadar da korkusuz mışıl mışıl uyurlar, sabah ezanından bir saat önce şafakla beraber dağa çıkar, ertesi akşam gidecekleri yeri düşünürlerdi. Öde-

miş ilçesinde o zamanlar 120 köy vardı. Bu köyleri sıraya koysak üç ayda bir nöbet düşer. Halbuki efe Ege'nin bütün köylerini bu teşkilata bağlamıştı. Her köyün başta gelen bu üç şahsı efenin hesabına çalışırdı. Buna mukabil imam, muhtar ne gibi mükafat görüyorlardı? Arada sırada ağasının ziyafetinde kuzu dolmaları yiyorlardı, işte bu kadar.

Hükümet kuvvetlerinin ise, başta Kara Sait Paşa ve onu takiben gönderilen Hıfzı Paşa ve Ferik Çerkez Ali Paşa olmak üzere, halkı takip bahaneyle köylüye, şehirdiye yapmadıkları zulüm ve işkence kalmıyordu. Önlerine çıkan kimselere "Çakırcalı nerede?" diye bir sürü odun atarlar ve biçare köylü de bu dayakların altında inlerdi. Efe de köylüyü öldürüyordu, ama onlardan şu sözü bekliyordu kendisini soranlara: "Ben zeybek kıyafetinde bir kimse görmedim. Buradan o çeşit adam ne geldi, ne de geçti!"

İşte bu sözü söyleyen kimseye efeden zarar gelmezdi. Belki de mükâfat gördü. Lakin zaptiyeler bir, beş değil ki! Köye haftada hiç olmazsa beş on müfreze gelir, her biri köylüye efeyi sorardı. Köylü "bilmiyorum, görmedim!" cevabını verdi mi, ölüncüye kadar dayak yerdi. Köylü o çağda iki ateş arasında kalmış bir vaziyette bulunuyordu.

Çakırcalı Mehmet Efe Turgutlu Kasabasını Basıp Mutaf'ın Oğlunu Kaldırıyor

Çakırcalı Mehmet Efe'nin Turgutlu (Kasaba) ilçesinin Sivrice Burhanlı köyünde, kendi aşiretlerinden Hüseyin adında bir yatağı vardı. Efe bir gün Sivrice'ye varmış, Hüseyin'de misafir kalmış ve Hüseyin'in eline bir mektup tutuşturup,

- Hüseyin yarın bu mektubu Turgutlu'da Mutaf Hacı Ali'ye götürüp vereceksin ve şunları da söyleyeceksin: Efenin selamı var, senden beş yüz Osmanlı altını istiyor! Anladın mı? demişti.

- Pekiyi efe.

Sivriceli Hüseyin ertesi gün mektubu hamilen eşeğine atmış, Turgutlu'ya varıp Mutaf'ı bulmuştu. Mektubu ona vermeden efenin selamını ve yukarıdaki cümleyi söylemiş, dönüp köyüne gelmek üzere kapıdan çıkarken Mutaf sert bir suretle şunları demişti:

- Ben adama öyle bedava para veremem! Efe kendisine güveniyorsa gelsin alsın!

2. Mutaf'ın hakkı vardı. Zengindi, biraz mağrurdu ve sonra kendisi de atak bir adamdı. Evi de Kasaba içinde mazbuttu ve her tarafı demir kapı ve parmaklıklarla kapalıydı. Üstelik Kasaba oldukça büyük ve çok nüfuslu idi, hükümet kuvvetleri de o nisbette fazla bulunuyordu. Hiç böyle büyük bir şehir içine Çakırca korkmadan ve çekinmeden girebilir miydi? Mutaf bu düşüncelere dayanarak, gelen elçiye o sert cevabı vermişti. Siv-

riceli akşam köye dönmüştü. İki gün sonra da efe Hüseyin'in evine gelmiş ve mektup hakkında malumat almaya başlamıştı.

- Hüseyin, mektubu Mutaf'a verdin mi?

- Verdim efe.

- Ne dedi?

- Ben adama bedava para vermem, efe kendisine güveniyorsa gelsin al-sın dedi!

- Ya...!

Efe, Mutaf'ın bu yersiz cevabına çok kızmıştı. Şimdi Mutaf'a bir ders vermek zamanı gelip çatmıştı. Nihayet bir müddet geçti. Efe planını hatırlamıştı. Turgutlu'ya bir gece girecek, Mutaf Hacı Ali Ağa'nın evini basıp ya kendisini ya da on altı yaşındaki taze ve civan gibi oğlu Ahmet Bey'i dağa kaldıracaktı. Bu da öyle kolay bir şey değildi. İzmir'in ve Manisa'nın yanı başındaki büyük bir ilçe merkezi basılacak, şehirden adam kaldırılacaktı. Çakırcalı Mehmet Efe öyle Atçalı Kel Mehmet Efe gibi aptal bir adam değildi. Atçalı Mehmet Efe de yüz yıl önce Turgutlu'yu basmıştı, fakat zoru görünce kaçmış ve Karaosmanoğlu'na birşey yapamıştı. Çakırcalı Mehmet Efe'nin ince zekâsı bu külfetli olduğu kadar tehlikeli de olan işi şöylece hal ve fasl etmişti. Sivriceli Hüseyin çağrıldı, efe ona şöyle yeni bir talimat verdi:

Efenin her köyde ihtiyat kuvveti olarak bulundurduğu gençler (kızanlar) vardı. Bunlar bu gibi büyük ve tehlikeli baskınlara çıkılacağı zamanlarda davet edilirdi. Baskını müteakip de dağılırlardı, herkes evine dönerdi. Bu işten hiç kimsenin haberi olmazdı. Efe kuzunun etini alır, bu ihtiyat kuvvetini teşkil eden muavinlere de yalamak için kemiklerini bırakırdı. Sivriceli Hüseyin de bunlardan biriydi. Hüseyin, efeden aldığı talimat üzerine o civardaki köylerden ihtiyatları topladı. Efe de gelip bunları bir teftiştten geçirdi. Çetenin kızan sayısı bir hayli artmıştı.

Efe bir gün kurduğu plan mucibince Salihli'nin Sart ilcaları civarında gözüküyordu. Burada görünmesinin sebebi de şu idi: Hazırlanan planı hemen tatbik mevkiine koyacak, Kasaba, Salihli zaptiyelerini buraya çekecekti. Nitekim ertesi gün müsademe olanca hiddetle akşama kadar devam etmişti. Güneş batınca efe yanına dört kızanını almış ve Hacı Hüseyin'e de şu emri vermişti:

- Hacı Hüseyin, biz Mutaf'ı almaya gidiyoruz, sen müsademeyi idare et. Gece yarısı müsademe mahallini terk edip kaçın. Yarın Bozdağ'da Narız'da buluşuruz. Allahasmarladık!

Efe şimdi muhasara hattını yaracak, doğrudan Kasaba'ya gidecekti. Önce zaptiyelerin maneviyatını kırmak için o meşhur narasını bastı. Bu nara öyle bir nara idi ki, o anda yüzlerce zaptiyenin ödünü koparan bir dehşet

havası yaratıyordu. Zaptiyelerin bu naradan sindikleri bir dakikada efe dört kişilik maiyetiyle muhasara hattını yarmış ve Kasaba'ya doğru hareket etmişti. Halbuki beri tarafta gece olmasına rağmen ateş hiddetle ve bütün şiddetle devam ediyordu. Efe o gece dört beş saatlik cebri bir yürüyüşle Turgutlu'ya varmıştı. Mahalle arasında iki kişiye rast gelmişlerdi. Bu şahısların biri bekçi, diğeri de bir hareket memuru idi ve memur evine dönüyordu. Efe bekçiyi beraber almış ve memurun hüviyetini tespityledikten sonra ona şu emri vermişti:

- Bana Mutaf'ın evini göster!

Baş silahlı zeybek yanlarında iki de şahıs oldukları halde Mutaf'ın evinin demir kapısı önünde durmuşlardı. Önce Hacı Mustafa aldığı emir üzerine şiddetli şiddetli tokmağı indirmişti. Mutaf da balkondan görünmüş, vaziyetin nezaketini anlayınca hemen odasına koşmuştu. Güya müdafaa maksadıyla hem havaya silah atıyor ve hem de avazı çıktığı kadar şöyle acı acı bağırıyordu:

- Yangın var... Komşular yetişin!

Mahalle halkı, atılan bu silah seslerini ve acı feryatları duyunca evlerinden sokağa dökülmüşlerdi. Efe işin vehametini anlamış ve Mutaf'a aşağıdan şu cevabı vermişti:

- Hacı, yangın var deme, Çakırcı'nın oğlu geldi de de herkes bilsin ve duysun!

Çakırcı'nın bu canhıraş ve tüyler ürperten sesini işiten ve duyan halk paniğe kapılmış, birbirlerini ite kaka evlerine dönmüşlerdi. Korkularından da kapıların arklarına dayaklar dayamışlardı. Ortalığı derin bir sükût kaplamıştı. Şimdi de Çakırcı'nın sabrı tükenmişti ve sokaktan tekrar Mutaf Hacı Ali Ağa'ya bağırıyordu:

- Kapıyı aç Mutaf, içeri girersem hem evini yakarım, hem de seni öldürürüm, oğlunu bana teslim et!

Biçare Mutaf şaşırılmıştı. O muttasıl ağlıyordu. Kendini görmeye vakti yoktu, adeta şaşkına dönmüş, deli gibi olmuştu. Çakırcalı Mutaf'ın bu halini anlamakta güçlük çekmemişti. Hemen komşusunun evine girdi, buldurduğu bir merdivenle ara duvarından Mutaf'ın evine atladı. Hacı Mustafa da efesini takip etmişti. Kızanlar zaten dört tarafı tutmuşlar, kuş uçurtmuyorlardı. Hacı Ali korkusundan susmuş ve bir kenara saklanmıştı. Efe salona girince, yatak odasında korkusundan sinmekte olan evin biricik kibar oğlu Ahmet Bey'i Hacı Mustafa bir kelebek gibi kolundan çekip efenin huzuruna getirmişti. Efe Ahmet Bey'e:

- Korkma oğlum, seninle biraz gezmeye çıkacağız, hadi anan elbiselerini giydirsin! derken, çocuğu takip eden dertli anaya da efe şöyle sesleniyordu: